

working-class ~.
popu-lism /'pɒpjʊ
itics based on an
fears. popu-list /

A populizmus helyzete az Európai Unióban

Populista trendek és témák 2016-ban

A populizmus helyzete az Európai Unióban

Populista trendek és témák 2016-ban

A populizmus helyzete
az Európai Unióban

Populista trendek és témák 2016-ban

© Policy Solutions – Friedrich-Ebert-Stiftung
2016. november

Kiadó	Policy Solutions – Friedrich-Ebert-Stiftung
Felelős kiadó és szerkesztő	Boros Tamás
Szerzők	Boros Tamás – Kadlót Tibor
Design	Ferling Adrienn Kovács
Nyomda	Innovariant Nyomdaipari Kft.

Tartalomjegyzék

Bevezető / 5

**1 | A populizmus támogatottságának
legfontosabb trendjei 2016-ban / 7**

**2 | A populista pártok az Európai Unió
egyes tagállamaiban / 15**

**3 | A legnépszerűbb
populista témák 2016-ban / 27**

3.1 | Népszavazás mint a populisták politikai eszköze / 29

3.2 | Menekült- és bevándorlásellenesség / 33

3.3 | Nemzeti önrendelkezés visszaszerzése / 35

3.4 | Megszorításellenesség / 36

3.5 | Korrupcióellenesség / 39

4 | Összefoglaló: Populizmus 2016-ban / 43

Bevezető

Könnyedén lehet, hogy a kétezertizenhatos évet a káosz évének fogják utólag hívni a politikatörténettel foglalkozó szakértők. Az Amerikai Egyesült Államokban Donald Trump magabiztosan megnyerte az elnökválasztást; a britek többsége az országuk Európai Unióból való kilépése mellett szavazott; Ausztriában közel egy éve húzódik az elnökválasztás, melyben a kormánypártok jelöltjei már az első fordulóban elvéreztek; terrortámadások sorozata rázta meg Európát; puccskísérelt és megtorlások uralták a török politikát; a nyugati világnak egyre több szövetségesével gyengült meg a kapcsolata, miközben Oroszország évtizedek óta egyedülálló aktivitásba kezdett a világpolitikában. Az elmúlt sok évtizedet uraló alapértékek, szövetségek, politikai mintázatok és játékszabályok bomlásnak indultak, és világszerte meggyengült a régi politikai elit. A tyúk-tojás kérdéshez hasonlóan nehéz eldönteni, hogy a populista politikusok okozói vagy haszonélvezői-e a fennálló politikai renddel való növekvő elégedetlenségnek, de az egyértelmű tény, hogy az utóbbi néhány év szinte kivétel nélkül minden országban a jobbközép és balközép politikai pártok gyengülését és az alternatív politikai szereplők megerősödését hozta. A populista retorika ráadásul megfertőzte a hagyományos pártokat, és így egyre nehezebb dolga van annak, aki a különböző politikai erőket be szeretné sorolni a régi ideológiai keretekbe.

A Policy Solutions a Friedrich-Ebert-Stiftunggal közösen már 2015-ben bemutatta átfogó tanulmányában az európai „populista korszellem” erősödését,¹ azonban a fenti folyamatokra reflektálva mostantól minden év végén szisztematikusan áttekintjük, hogyan is alakult a populizmus helyzete a megelőző esztendőben az Európai

Unióban. Ennek érdekében az év során folyamatosan figyeljük a 28 uniós tagállamban azt a mintegy nyolcvan populista pártot, amelyek a közvélemény-kutatásokban mérhető támogatottsággal bírnak, és így az év végére átfogó és adatokra alapozott képpel rendelkezünk az adott esztendő „korszellemének” alakulásáról.

Ennek megfelelően az alábbiakban először a populista pártok támogatottsági trendjeit tekintjük át, bemutatva, hogy mely országokban a legnépszerűbbek a populisták, melyek a legsikeresebb populista pártok, és kik az elmúlt év legnagyobb nyertesei. Számos kritérium alapján felállítunk „toplistákat” is, melyek jól mutatják azt, hogy Európa mely részein várható újabb populista áttörés, illetve hol képesek a centrista politikai erők továbbra is megtartani a szavazóik támogatását.

Ezt követően röviden, szócikkszerűen mind a huszonnyolc európai uniós tagállam helyzetét egyesével bemutatjuk, kiemelve az adott országban meghatározó baloldali, jobboldali és ideológiailag nehezebben besorolható populista pártok elmúlt éves teljesítményét. A felsorolás lehetőséget nyújt arra, hogy olyan tagállamokról is információt kapjunk, melyek általában nem kerülnek a híradások, cikkek, kutatások fókuszába.

Végezetül, a népszerűségi adatok mellett a populista politika tartalmát is elemezzük: a legsikeresebb populista pártok politikai programjait és kampányait nézzük át annak érdekében, hogy megállapítható legyen, 2016-ban mely témák és üzenetek vitték sikerre a populista erőket Európában.

¹ A populizmus az új korszellem? A populista pártok helyzete Európában 2015-ben: http://www.policysolutions.hu/userfiles/elemez/2/policy_solutions_populizmus_az_uj_korszellem.pdf

1

A populizmus támogatottságának legfontosabb trendjei 2016-ban

A populizmus aktuális európai uniós helyzetét számos szempontból lehet vizsgálni, melyek közül azonban a legáttekinthetőbb látteletet **a populisták támogatottsága és ezen támogatottság változása mutatja.** Az EU 28 tagországában a Policy Solutions „Populism Tracker” monitoring rendszere közel 80 olyan pártot figyel, melyet a szakirodalom populistának tart.² Ezen pártok biztos választók körében mért népszerűségi adatait az adott tagállam közvélemény-kutatóitól szerzi be a Policy Solutions, mely adatokkal a Populism Tracker adatbázisa negyedévente frissül.³

A közvélemény-kutatási adatok összevetéséből jól látható, hogy **2016-ban az Európai Unió keleti felében találjuk a populizmus által leginkább érintett országokat.** Ha minden egyes európai uniós országban összesítjük a populisták támogatottságát a biztos választók körében, akkor **a „top 10-es” listán csupán egyetlen nyugat-európai tagállamot találunk,** és a lista alapján így kijelenthető, hogy az EU keleti és déli államaiban örvend a legnagyobb népszerűségnek a politikai populizmus (lásd 1. ábra).

Az Európai Unió 28 tagállama közül háromban **a szavazók több mint fele populistákra adja szavazatát.** Közülük **Magyarország az abszolút csúcstartó,** ahol jelenleg a választásra hajlandók kétharmada adná voksát valamelyik populisták erőre. **Bulgáriában és Lengyelországban szintén a választók abszolút többségét** adják a nem mainstream pártok szimpatizánsai, mindkét keleti államban 51%-uk tartozik ide. Mindhárom országra igaz, hogy a populisták erők vannak kormányon: Magyarországon a **Fidesz,** Bulgáriában a **Polgárok Bulgária Európai Fejlődéséért (GERB),** Lengyelországban pedig a **Jog és Igazságosság (PiS)** alkotja a kormánypártot és egyben ezek a legnépszerűbb populisták erők. A populisták szavazók adják a pártpreferenciával rendelkezők **közel felét Csehországban, Franciaországban és Olaszországban is.** Az utóbbi két ország lakosság száma és mérete miatt különösen figyelemre méltó. A top 10-be tartozik még **Görögország, Ciprus, Litvánia és Szlovákia is, ahol a szavazók négytizede** áll a populisták mellett.

A **populizmus támogatottsága tekintetében a legnagyobb növekedést mutató országok listája részben eltér az előbbtől,** ráadásul ezen országok között jóval kiegyensúlyozottabb a helyzet a nyugati és a keleti tagállamok tekintetében (lásd 2. ábra).

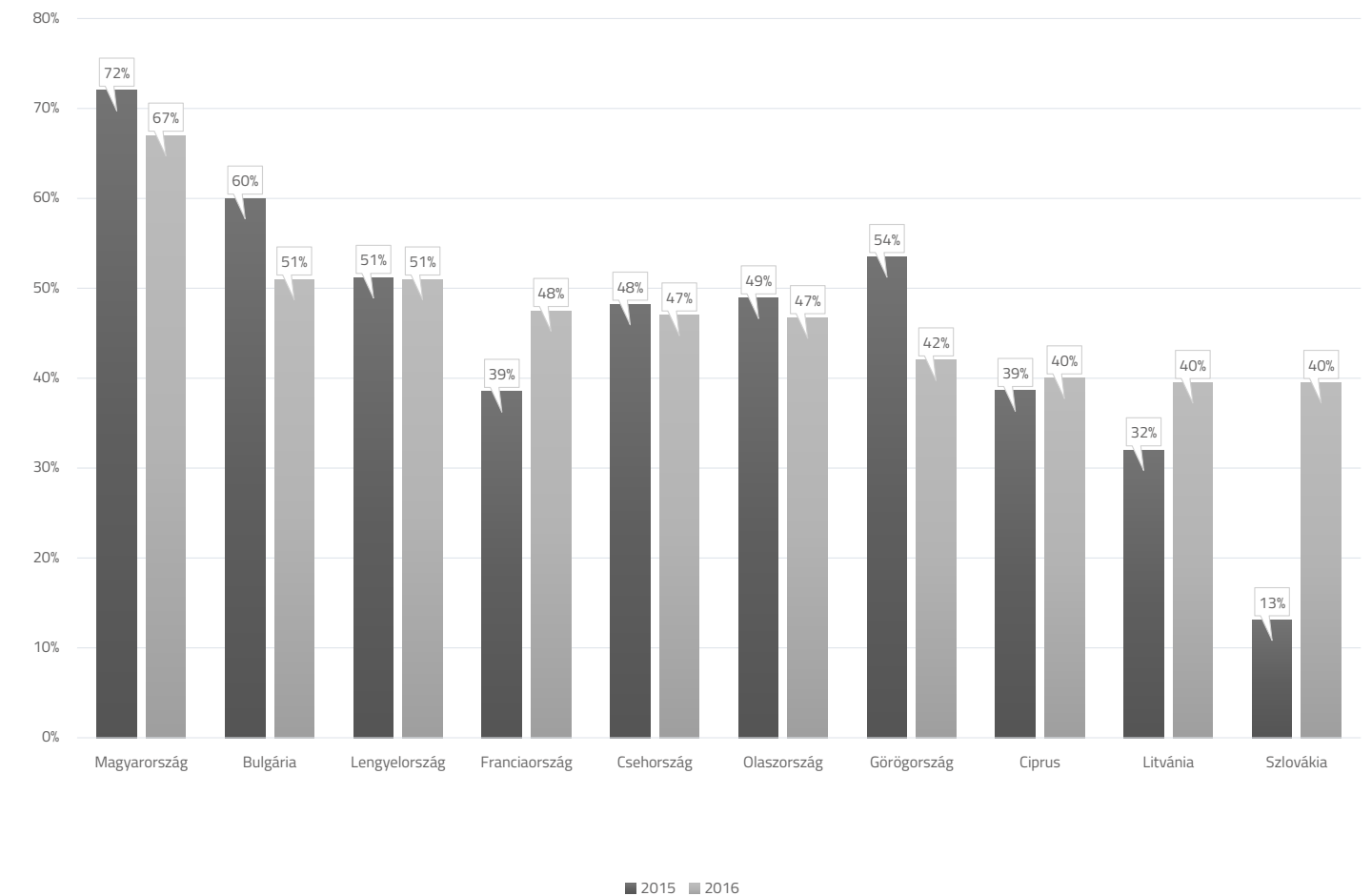
A legkiugróbb, európai szinten is egyedülálló növekedést Szlovákiában sikerült elérniük a populisták szervezeteknek, ahol kevesebb mint **egy év alatt 26 százalékponttal,** a korábbi háromszorosára nőtt a társadalmi támogatottságuk. **Nagymértékű térnyerés történt Lettországon és Franciaországban is,** ahol 10, illetve 9 százalékponttal bővült a populisták pártok együttes szavazótábor. Mellettük még Litvániában regisztrálható számottevő bővülés, itt mintegy 8 százalékponttal rendelkeznek több támogatóval a populisták, mint szűk egy évvel korábban. A négy fenti államot leszámítva máshol nem beszélhetünk jelentős, növekedésről, Luxemburgban, Németországban és Ausztriában a hibahatárt súroló, 3-4 százalékpontos bővülés látszik, az összes többi államban pedig még ennél is kisebb mértékben bővült a vizsgált szervezetek együttes támogatottsága.

Összességében tehát mindössze négy európai uniós országban nőtt jelentősebben idén a populizmus támogatottsága, ami egyértelműen jelzi: 2015-tel ellentétben 2016-ban nem áttörésről, hanem **egyértelmű stagnálásról beszélhetünk az európai populizmus tekintetében.**

Az Európai Unió **három legnépszerűbb populisták pártja** egyúttal a három legnagyobb populisták-szimpatiaúval bíró uniós állam **kormánypártja,** és a **tíz (arányaiban) legtámogatottabb populisták szervezet fele kormányon lévő populisták párt** (lásd 3. ábra).

Egész Európában a **magyar kormánypárt, a Fidesz számít a legnépszerűbb populisták erőnek,** amely a szavazók **46%-át** tudja maga mögött. A **bolgár és a lengyel kormánypárt a Fideszhez**

Populista pártok támogatottsága egyes európai uniós országokban a biztos választók körében

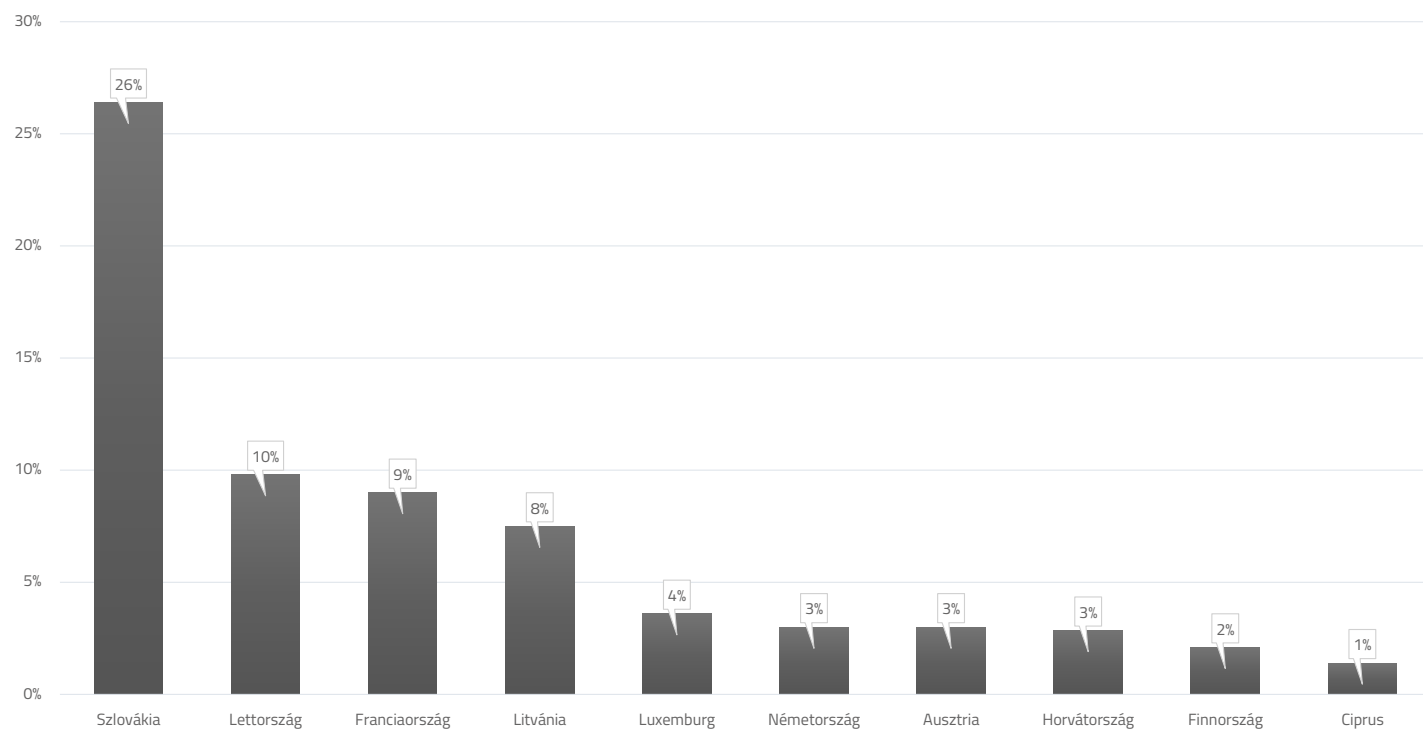

1. ábra

Forrás: Populism Tracker <http://www.progressivepost.eu/spotlights/populism/graph/>

² A Populism Tracker elérhetősége: <http://www.progressivepost.eu/spotlights/populism/>
³ Ezen kiadványhoz felhasznált legfrissebb adatok 2016 harmadik negyedéből származnak.

Populista pártokra szavazók arányának növekedése 2015 és 2016 között (százalékpont)

2. ábra

Forrás: Populism Tracker <http://www.progressivepost.eu/spotlights/populism/graph/>

hasonlóan magas, **42-41%-os szavazóbázissal** bír, ezzel a GERB és a PiS egyaránt hazája legnépszerűbb politikai ereje. Az **Osztrák Szabadságpárt (FPÖ) az osztrák szavazók több mint egyharmadával** a negyedik legerősebb populista szervezet az EU-ban, az olasz **Öt Csillag Mozgalom (Movimento 5 Stelle)**, a ciprusi **Munkások Progresszív Pártja (AKEL)**, valamint a cseh kormányzó **IGEN 2011 (ANO 2011)** pedig tízből három voksot tudhat magáénak a felmérések szerint, és ezzel szintén az európai élmezőny tagjai. Mellettük még a **francia Nemzeti Front (Front National) rendelkezik 25% feletti** bázissal. Az európai populisták top 10-es listájára az előbbieket mellett még az észti **Centrum Párt (Eesti Keskerakond)** és a Görögországot vezető **Sziriza** fért fel, 20% feletti támogatottságukkal. A tíz legnépszerűbb párt között a **jobboldali populisták vannak túlsúlyban**, akik hat szervezettel képviseltetik magukat a listán, míg a baloldali populizmust két erő, a ciprusi AKEL és a görög Sziriza erősíti. Az olasz Öt Csillag Mozgalom és a cseh ANO 2011 pedig nem illeszthető be a hagyományos, bal-jobb felosztásba, de a listán elért pozíciójuk alapján elmondható, hogy a mérsékelt populizmusnak is vannak sikeres képviselői Európában.

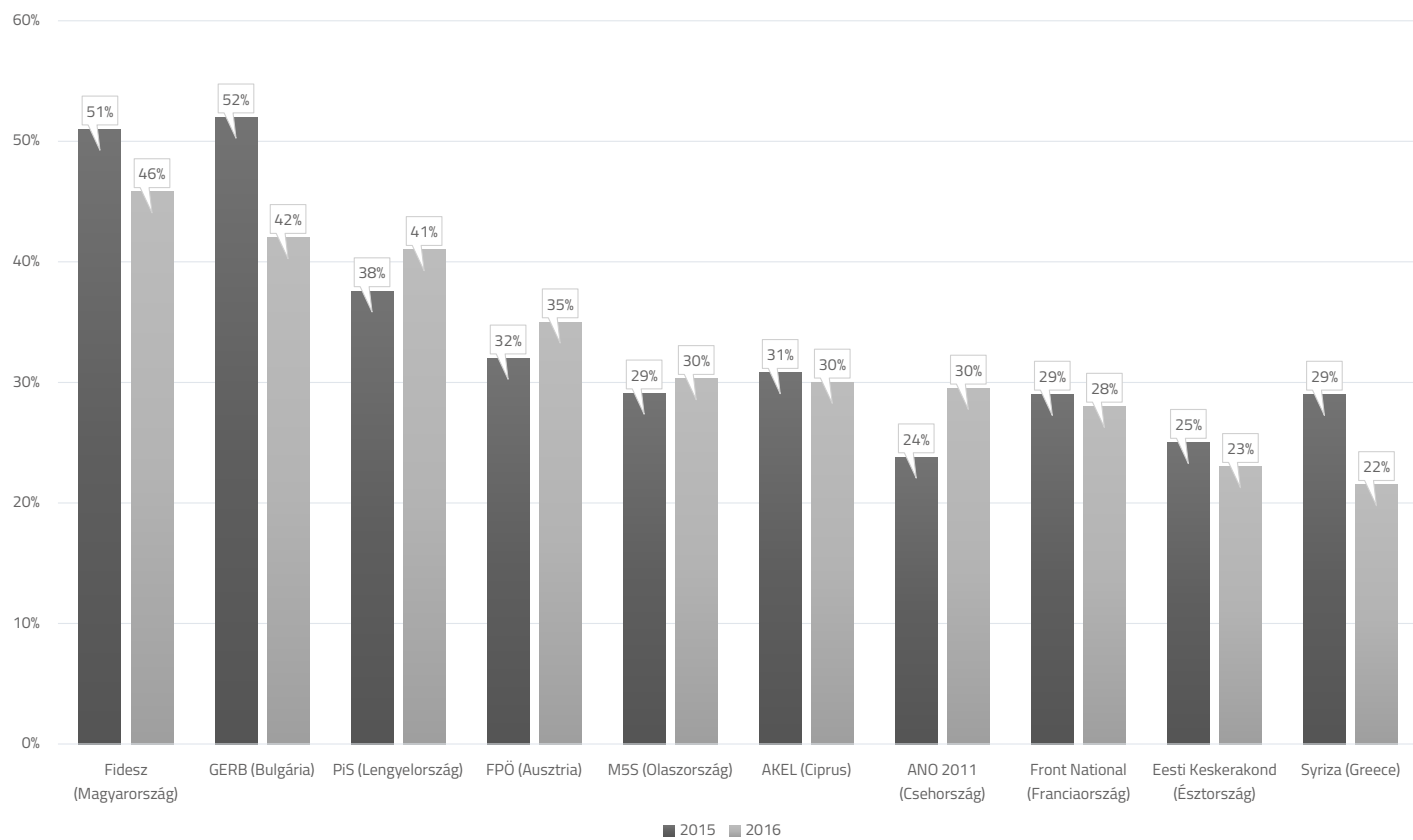
Érdeemes áttekinteni azoknak a pártoknak a listáját is, melyek a **legnagyobb mértékű népszerűsége növekedést érték el az elmúlt időszakban (lásd 4. ábra)**.

Ebből a szempontból kelet-európai dominancia érvényesül, **a tíz legintenzívebb bővülést mutató párt az EU keleti régiójából származik**, és csupán három nyugatról. A litván, agrárius irányultságú **Litván Földművesek és Zöldek Szövetsége (LVŽS) számít az elmúlt időszak legdinamikusabban fejlődő európai populista pártjának**,

amely bő tíz százalékpontos növekedést elérve **megdupláztta népszerűségét**. Egy másik balti ország frissen alakult szervezete, **a lett Kié az Állam? (Kam pieder valsts?)** is hasonló mértékű népszerűsége növekedést tudott elérni, amely időarányosan még az előzőnél is jobban teljesít, ha figyelembe vesszük, hogy a szervezetet csupán 2016 májusában alapították meg, és néhány hónap alatt **10%-os szavazóbázist tudott kiépíteni. Franciaországban a Balfront (Front de gauche)** is a két balti pártéhoz hasonló, közel 10 százalékpontos bővülést mondhat magáénak, amivel a harmadik legdinamikusabban növekvő populista pártnak számít 2015 és 2016 vége között.

Látható, hogy a legnagyobb populista előretörést mutató **Szlovákia négy párttal is szerepel ebben az összesítésben**, ami a szlovák politikai rendszer populizmus irányába történő elmozdulását jelzi.⁴ A radikális szélsőjobboldali **Kotleba – A Mi Szlovákiánk Néppárt (LSNS) 9**, a jobboldali **Szlovák Nemzeti Párt (SNS)** és a **Család Vagyunk (Sme Rodina) 7-7**, az **Egyszerű Emberek (OĽaNO)** pedig előzőeknél kisebb arányú, **4 százalékpontos növekedést** ért el. A cseh **ANO 2011 mintegy 6 százalékponttal**, a német **Alternatíva Németországért (AfD) pedig 4 százalékponttal** bővítette szavazótáborát. A top 10-es listára felfért még a luxemburgi **Baloldal (Déi Lénk)** is a hibahatárt súroló, közel 4 százalékpontos növekedésével. Összességben tehát **hat jobboldali szervezet mellett két baloldali** (a francia Balfront és a luxemburgi Baloldal), valamint két „se nem jobb, se nem bal” párt, a litván LVŽS és a cseh ANO 2011 alkotja az Európai Unió legintenzívebben növekvő populista pártjainak élmezőnyét.

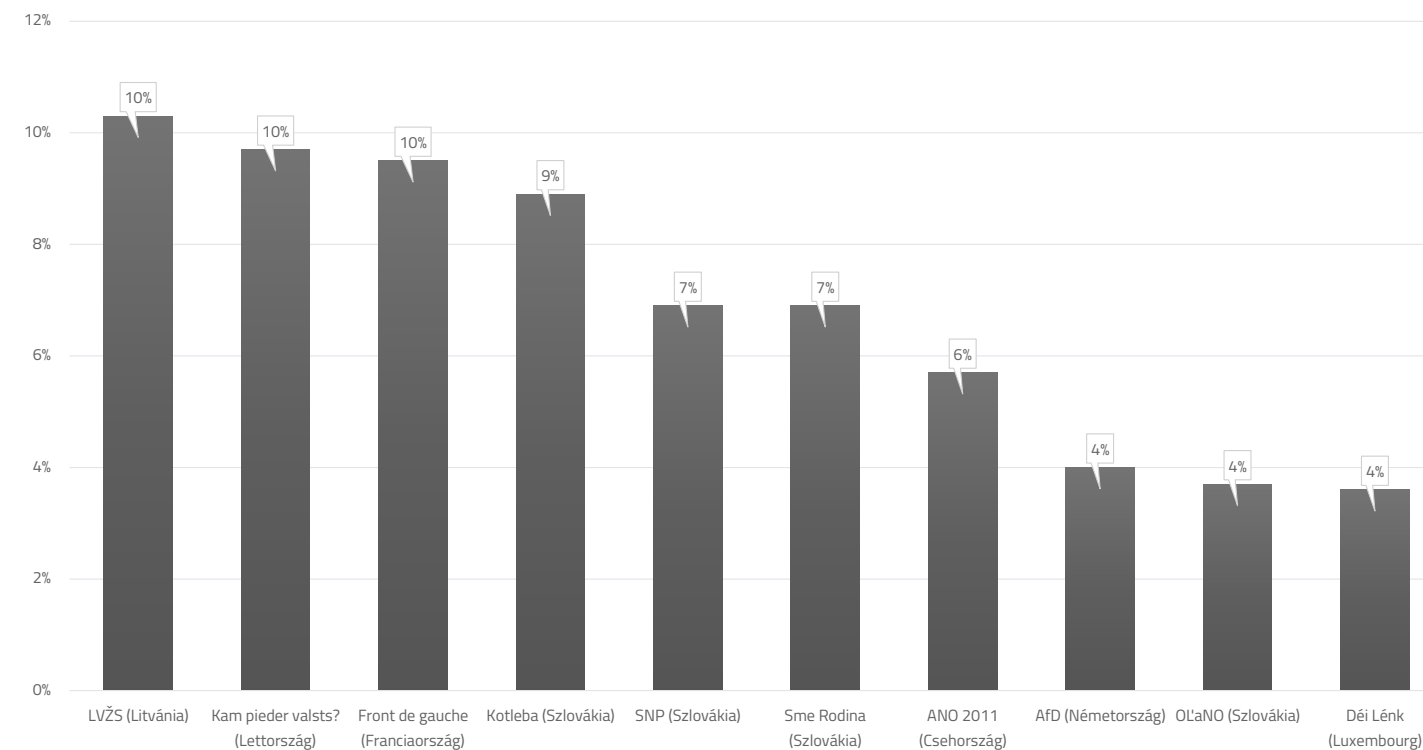
Az Európai Unió legnépszerűbb populista pártjainak támogatottsága a biztos szavazók körében (2015 és 2016)

3. ábra

Forrás: Populism Tracker <http://www.progressivepost.eu/spotlights/populism/graph/>

Egyes populista pártok népszerűségének növekedése 2015 és 2016 között (százalékpont)

4. ábra

Forrás: Populism Tracker <http://www.progressivepost.eu/spotlights/populism/graph/>

2

A populista
pártok az Európai
Unió egyes
tagállamaiban

A 2016-os toplisták áttekintése után érdemes **egyesével is megnézni az Európai Unió 28 tagállamát**, hogy lássuk az egyes országok ideai belső trendjeit. 2016-ban számos országban kerültek a populisták kormányra, míg más tagállamokban – köztük néhány meghatározó gazdasági nagyhatalomban – a következő hónapokban kerülhetnek vezető pozícióba. Az országok eltérő pártstruktúrája és választási rendszere, a pártok közötti koalíciókényszerek vagy politikai megállapodások miatt ráadásul sok tagállamban úgy is befolyásolják a populista pártok az adott ország kormányzását, hogy nem ők a választások győztesei. Így az alábbi áttekintés segítséget nyújt abban, hogy átlássuk, **mely populista erők vannak hatással napjaink európai politikájára.**

Ausztria

Ausztriában az egyetlen jelentősebb populista erő, a szélsőjobboldali Osztrák Szabadság Párt (FPÖ) évtizedek óta része az osztrák politikai életnek. A nacionalista, euroszkeptikus és bevándorlásellenes párt a jobboldali populizmus egyik legsikeresebb képviselőjének számít Európában, ráadásul az utóbbi években további számottevő népszerűség növekedést ért el, amivel mára hazájában és az európai anti-establishment pártok között is tekintélyes szereplővé vált. **A párt 2014 tavaszán még 20%-os eredményt ért el az EP-választáson, ezt követően 2015 végére azonban igen jelentősen, 32%-ra** nőtt a párt támogatottsága. Az elmúlt csaknem egy évben mérsékelten, de tovább sikerült erősödni az FPÖ-nek. **2016 őszén a választók 35%-a áll a szervezet mögött, három százalékponttal többen, mint közel egy éve.** A párt ezzel 2016-ban **stabilan a legnépszerűbb osztrák párttá vált**, népszerűsége immár jelentősen megelőzi a két hagyományos mainstream pártét, az SPÖ-ét és az ÖVP-ét. A szervezet támogatottsága 2016 második negyedévében volt a csúcson, akkor az osztrákok 37%-a választotta volna a Szabadságpártot. Ezt támasztja alá a tavaszi elnökválasztás is, melynek első fordulóját nagy fölényrel, 35%-os eredménnyel nyerte Norbert Hofer, a később érvénytelenített második fordulóban pedig 49,7%-os szavazataránnyal csak hajszállal maradt le a zöldpárti jelölt mögött. A mainstream pártok gyengülését jelzi, hogy a második fordulóba – első alkalommal – sem az SPÖ, sem az ÖVP jelöltje sem jutott be.

Belgium

A **Flamand Érdek** (Vlaams Belang) továbbra is az egyetlen, mérhető támogatottsággal rendelkező belga populista párt. A szélsőjobboldali euroszkeptikus, bevándorlásellenes és Flandria függetlenségét követelő párt támogatottsága a 2014-2015 közötti növekedéssel szemben **az utóbbi egy évben lényegében stagnált. 2015 végén a belga választók 12%-a, 2016 őszén pedig**

13%-a támogatta a pártot, amivel továbbra is középpárti státuszt foglal el a töredezett belga pártrendszerben. A Flamand Érdek év közben sem mutatott kiugró eredményeket, minden vizsgált időpontban 12-14% közötti értékeket mutattak a szervezetre vonatkozóan a kutatások. Mindez azt jelzi, hogy **a szélsőséges belga populisták stabilizálták a 2015-ben elért társadalmi támogatottságukat.**

Bulgária

Az EU délkeleti tagállamában igen jelentős a mérsékelt politikai populizmus társadalmi beágyazottsága, azzal együtt is, hogy az elmúlt egy év során számottevően csökkent a populista pártok összesített népszerűsége. Az ország politikájára jobboldali populizmus jellemző, három ilyen szervezet rendelkezik mérhető támogatottsággal. **A kormányzó konzervatív GERB dominanciája mellett két kisebb nacionalista erő, a Patrióta Front és a radikális, szélsőséges nézeteiről híres Ataka is** a bolgár populizmus képviselői. **A három szervezet együttes támogatottsága** mára csökkent 2015 végéhez képest, **60%-ról 51%-ra.** A nagyarányú változás a legmeghatározóbb politikai erőnek, a GERB-nek tulajdonítható, amely **egy év alatt 10 százalékpontot veszített társadalmi bázisából**, miközben a két jóval kisebb beágyazottságú szervezet népszerűsége nem változott érdemileg: a Patrióta Front 7%-on, az Ataka 2%-on áll, ami megfelel az egy évvel korábbi szavazóbázisuknak. A kormánypártot ugyanakkor 2015 végén még a választók több mint fele támogatta, ám 2016 elejére igen meredeken, 15 százalékponttal, 37%-ra zuhant a népszerűsége, majd innen erősödött vissza és stabilizálódott az év folyamán 42%-on a párt támogatóinak aránya. Bár a bolgár populista erők támogatottsága számottevő csökkenést mutat, az **50% feletti eredmény alapján kijelenthető, hogy a populizmus iránti társadalmi kereslet továbbra is rendkívül magas a novemberi elnökválasztásra készülő országban.**

Ciprus

Cipruson a dél-európai országokhoz hasonlóan **a baloldali populizmus a meghatározó**, ám a radikális jobboldal is képviselteti magát. Az elmúlt időszakban nem változott érdemben a populista pártok támogatottsága, továbbra is igen magas, **40%** körüli a szigetországban azon választópolgárok aránya, akik populistákra szavaznak. Bár a tavasszal tartott országgyűlési választásokon valamivel kevesebb szavazatot kaptak a populisták, mint az előző év végének előrejelzéseiben szerepelt, az idei év harmadik negyedévére az egy évvel korábbi támogatottsági szintjükre álltak vissza a vizsgált politikai erők. **Ciprus legsikeresebb populista pártja továbbra is a marxista-leninista kommunista ideológiát képviselő AKEL, amely 2015 vége után 2016 őszén is 30%-on áll**, a májusi voksoláson azonban ennél némileg gyengébb, 26%-os eredményt ért el. A kisebb és mérsékeltébb baloldali párt, a **Polgárok Szövetsége** hasonló utat járt be: 2015 és 2016 végén egyaránt **8%-os támogatottságát** szintén kevésbé tudta érvényesíteni a tavaszi voksoláson, ahol csupán 6%-ot kapott a párt. A radikális szélsőjobboldali **Nemzeti Népfront (ELAM)** a legkisebb populista erő Cipruson, amely a fasiszta elemeket is mutató görög Arany Hajnallal is szoros kapcsolatot ápol. A pártot erős görög nacionalizmus és euroszkeptizmus jellemzi, társadalmi beágyazottsága azonban igen alacsony az országban, a tavaly év végén kimutathatatlan pártra a májusi választásokon 3,7% voksolt, összszel pedig 2%-on áll a felmérések szerint.

Csehország

Csehországban stagnált a populista erők összesített támogatottsága a vizsgált periódusban, ami azt jelenti, hogy továbbra is **a csehek közel 50%-a készül valamelyik populista pártra szavazni**, ami európai szinten is kimagasló aránynak számít. A cseh populizmus sokszínű, három kisebb jobboldali párt mellett egy kommunista középpárt és egy nagy centrista

kormánypárt fedi le a populisták helyi politikai térképét. A 2015 végétől számított időszakban a jobboldali pártok, azaz a **Szabad Polgárok Pártja (Svobodni)** és a **Hajnal – Nemzeti Koalíció (Úsvit)** támogatottsága érdemben nem változott, továbbra is **3-3% körüli**. A szélsőbaloldali **Cseh- és Morvaország Kommunista Pártjának (KSČM)** támogatottsága 3 százalékponttal csökkent az utóbbi évben, ám ezzel együtt is a **csehek 11%-ának bizalmát élvezi**. Az időszak nyertese a legnagyobb helyi populista erő, **a centrista ANO 2011, amely a kormánykoalíció legnagyobb tagja, és amely számottevően növelni tudta bázisát 2015 vége és 2016 ősze között. A pártra jelenleg közel 30% voksolna, ami 6 százalékpontos bővülést jelent** egy éven belül. Ezzel az ANO is azon európai populista erők közé tartozik, melyek kormányon is a leglátogatottabb pártnak számítanak hazájukban.

Dánia

A skandináv országban a **Dán Néppárt** (Dansk Folkepartie) az egyetlen számottevő populista erő. A konzervatív jobboldali, gyakran szélsőjobboldaliként is aposztrofált szervezet nacionalista, euroszkeptikus és bevándorlásellenes retorikát és programot kínál, és a felmérések szerint **az elmúlt évben sikerült konzerválnia második helyét a pártversenyben**. A felmérések alapján ugyanis mindvégig nagyjából a 2015 júniusi parlamenti választáson elért eredményével megegyező szinten mozgott a párt társadalmi bázisa: a 21%-os választási eredményt követően 2015-öt 20%-on zárta a párt, **2016 őszén pedig ugyancsak 20%-on állt a közvélemény-kutatási adatok szerint**. A kisebbségi kormányt kívülről támogató párt tehát 2015 közepe óta stabil szavazótáborral rendelkezik, és 2016 folyamán is csak néhány tizedszázalékkal változott negyedévenként a támogatottsága, vagyis igen kiegyensúlyozott teljesítményt mutat a legutóbbi időszakban.

Egyesült Királyság

Az Egyesült Királyságban az elmúlt évben lezajlott politikai folyamatok mutatják leginkább, hogy a populista erők milyen erodáló hatást képesek elérni. A kormányzó konzervatívok által kiírt EU-referendum és annak eredménye, az Egyesült Királyság EU-ból való kilépése a populista politika mainstreambe való beáramlásának eredménye, a populista szervezetek politikaformáló hatásának példája, amit nemcsak közvetlenül, saját politizálásukkal tudnak elérni, hanem közvetve, azáltal is, hogy a politikai rendszer egészét populista irányba mozdítják el. A mainstream pártokat is populista üzenetek, lépések átvételére ösztönzik azáltal, hogy a hagyományos pártok így próbálják meg kifogni a szelet a populista pártok vitorlájából. **A szigetország egyetlen populista ereje, a Függetlenségi Párt (UKIP) számára a sikeres népszavazás ugyanakkor nem járt együtt a populista szervezet megerősödésével**, sőt, már rövidtávon is inkább csökkenni látszik szavazóbázisa, amely éppen a voksolás előtt volt csúcson, **17%-on a vizsgált időszakban**. A népszavazást követően, **2016 harmadik negyedévre azonban számottevően, 13%-ra** mérséklődött a támogatóbázisa. A UKIP példája ugyanakkor éppen arra figyelmeztet, hogy a populisták anélkül is érhetnek el komoly politikai célokat, hogy a legerősebb párttá nőnék ki magukat, vagy hogy hatalomra jutnának.

Észtország

A legészakibb balti országban jobboldali és centrista populista erőket találunk. Észtországban két párt tekinthető a vizsgált pártok sorába tartozónak, a nagyobb **Centrum Párt**, amely a politikai pólus közepén helyezkedik el, valamint a középpárti méretű **Konzervatív Emberek Pártja (EKRE)**. Utóbbi nemzeti konzervatív értékeket képvisel, euroszkeptikus, és elutasítja az EU-n kívüli bevándorlást. A populista pártok táborán belül csupán minimális mozgás látható az elmúlt év során, összesített szavazóarányuk pedig pontosan megegyezik **a 2015 végi helyzettel, amikor a**

helyiek 36%-a voksolt volna valamelyik nem mainstream pártra.

A két politikai erő közül a mérsékeltébb, Centrum Párt rendelkezik nagyobb társadalmi beágyazottsággal, és mindössze hibahatáron belüli, 2 százalékpontos csökkenést regisztrálhatott a vizsgált periódusban, így **az észtek közel negyedének, 23%-ának bizalmát élvezi**. A nacionalista EKRE támogatottsága hasonló mértékű, de ellentétes irányú változást mutat, 2015 vége és 2016 harmadik negyedéve között, így jelenleg 13%-on áll.

Finnország

Finnország a populizmusnak kevésbé kitett európai országok közé tartozik, a választók kevesebb mint ötöde támogatja az ilyen háttérű politikai szervezeteket. Ugyanakkor **az Igaz Finnek néven is ismert Finnek (Perussuomalaiset) kormánypártként nagy befolyással vannak az északi ország politikájára**. A jobb és baloldali populistáknak az elmúlt egy év során csak hibahatáron belül, **17-ről 19%-ra emelkedett összesített szavazatarányuk**, vagyis számos uniós állammal szemben a finneknél továbbra sem láthatunk áttörést a populizmus tekintetében. A két ellentétes ideológiai irányultságú populista párt, a szélsőjobboldali Finnek, valamint a **Baloldali Szövetség (VAS)** lényegében megegyező méretű szavazóbázissal rendelkezik, és a legfrissebb felmérések szerint is azonos, 9% körüli a támogatottságuk. Mindez egy év távlatában csupán fél, illetve másfél százalékpontos elmozdulást jelent a két párt esetében, vagyis érdemben stagnált a két finn populista erő bázisa a vizsgált periódusban. Ugyanakkor a **Finnek tavaly még 18 százalékos eredményt értek el a parlamenti választásokon, így számukra a kormánykoalícióba való belépés és a kormányzati politizálás a szavazóbázisuk felének elvesztését jelentette**.

Franciaország

Franciaországban **az erős jobboldali mellett számottevő baloldali populizmus is jelen van**, részben az elmúlt év során

lezajló változásoknak köszönhetően. Az EU második legnépesebb országában **számottevően, 9 százalékponttal nőtt a populisták társadalmi támogatottsága**, így jelenleg **a franciák csaknem fele nem mainstream pártokat támogat**. A legerősebb és legismertebb francia populista erő, a szélsőjobboldali **Nemzeti Front (FN) szavazótáborára a változatlanság volt a jellemző 2015 és 2016 vége között**, mindvégig valamivel **30% alatt állt Marine Le Pen pártjának bázisa**. Az FN jelenleg a voksok 28%-ára számíthat, ezzel pedig továbbra is versenyben van a legnépszerűbb francia párt címért. Szintén stabilitás volt a jellemző az FN-nál jóval kisebb, másik jobboldali populista pártra, a **Talpra, Franciaországra (Debout la France)**, amelyik a vizsgált időintervallumban **4% körül állt**. A szintén marginális baloldali **Új Antikapitalista Párt (NPA)** támogatottsága sem mozdult el **1-2%-ról**. A nagyarányú változás mögött a **Baloldali Front** áll, amely egy év leforgása alatt, **4%-ról 14%-ra** növelte, vagyis háromszorosára duzzasztotta szavazóbázisát, ezáltal pedig kispártból középpárti státuszúvá vált. Az elnökválasztási kampány és a Nemzeti Front stabilitása mellett **a baloldali populizmus jelentős erősödése** számít az elmúlt időszak legjelentősebb fejleménynek.

Görögország

Az elmúlt egy év során jelentősen csökkent a számos pártból álló és sokszínű populista paletta együttes szavazóaránya Görögországban. Míg **2015 végén a választók több mint fele, 2016 őszén már „csupán”** bő négytizede szavazott volna valamelyik populista erőre, amely komoly, **12 százalékpontos visszaesést jelent**. Nem csupán a populista pártpreferenciák aggregált értéke csökkent, hanem kivétel nélkül az összes, jobb- és baloldali populista párt támogatottsága stagnált, vagy csökkent kisebb-nagyobb mértékben, vagyis a populizmus iránti társadalmi igény általános visszaszorulásáról beszélhetünk. **A legnagyobb veszteséget a kormányzó baloldali Sziriza volt kénytelen elkönyvelni, melynek 7 százalékponttal kevesebb támogatója van jelenleg**, mint egy évvel ezelőtt, és ezáltal 29%

helyett **22% támogatja**. A **Görögországi Kommunista Párt (KKE)** támogatottsága hibahatáron belül, mintegy **2 százalékponttal csökkent 9 százalékol 7 százalékra**. A jobboldali populisták ezzel szemben meg tudták őrizni tavaly év végi pozícióikat, így a **radikális szélsőjobboldali Arany Hajnal (ChA) 9% körüli bázisával** a második legnépszerűbb görög populista párt, a kormányzó jobboldali konzervatív **Független Görögök (ANEL)** pedig a **3% körüli** eredményt érte el egy idei választáson.

Hollandia

Hollandiában is a stabilizáció jellemzi a populista erők összesített támogatottságának alakulását az utóbbi időszakban. Egy év leforgása alatt csak hibahatáron belül, mintegy 2 százalékponttal csökkent a populista pártok támogatottsága, ami azt jelenti, hogy a **holland szavazók bő negyede** van kiábrándulva a hagyományos politikai szervezetekből. A bal- és jobboldali populizmust egyaránt felvonultató uniós tagállamban továbbra is a szélsőjobboldali, iszlám- és bevándorlásellenes **Holland Szabadságpárt (PVV)** a legnépszerűbb nem hagyományos párt, azzal együtt is, hogy az elmúlt évben valamelyest veszített társadalmi bázisából, és jelenleg a **2015 végi 19%-kal szemben 16%-ra számíthat**. A puha EU-kritikát képviselő baloldali **Szocialista Párt (SP)** ezzel szemben kisebb mértékű – hibahatáron belüli – növekedést tudhat maga mögött, miután **10-ről 12%-ra emelkedett** támogatóinak aránya.

Horvátország

A 2013-ban csatlakozott uniós tagállamban bal- és jobboldali populista pártok egyaránt megtalálhatóak, a politikai spektrum mindkét oldalát két-két ilyen szervezet képviseli, melyek mindegyike kispárti státuszú, és **együttes támogatottságuk is csupán 10% körüli**. Az országra tehát sokszínű, ám alacsony beágyazottságú populizmus jellemző. Horvátországban a

vizsgált periódus elején és végén is tartottak országgyűlési választásokat, így közvélemény-kutatási adatok helyett a pártpreferenciákat leghűbben tükröző valós szavazási adatokkal is nyomon követhető a populista pártok támogatottságának változása. A két választás során **9%-ról 12%-ra** nőtt a populista pártokra leadott szavazatok aránya, azaz hibahatáron belüli növekedésről beszélhetünk. A baloldali **Élőfal (Živi zid)** 2015 novemberében 4%-os eredményéhez képest pontosan 2 százalékpontot tudott erősödni (**6 százalékra**), a jobboldali **Milan Bandić 365 – Munka és Szolidaritás Pártja (MB365) 3%-ról 4%-ra** tornázta fel szavazatarányát, a másik két kisebb párt pedig marginális szereplője volt mindkét választásnak.

Írország

A szigetországban hagyományosan a tipikusan ír baloldali populizmus rendelkezik számottevő társadalmi beágyazottsággal, amit az ír republikánus **Mi Magunk (Sinn Féin)** és a szélsőbaloldali **Megszorításellenes Szövetség (Anti-Austerity Alliance–People Before Profit)** testesít meg. Utóbbi kisebb szereplőnek számít az ír politikában, néhány százalékos támogatottsága érdemben nem változott a 2015 és 2016 vége közötti intervallumban, jelenleg **a szavazók 4%-át** tudhatja maga mögött, ami megegyezik a 2016 februárjában elért választási szavazatarányával. A Sinn Féin előbbivel szemben középpárti státuszú politikai erő, amely ugyanakkor jelentős bizalomvesztést tapasztalhatott az utóbbi egy év során. **2015 végén az írek mintegy ötöde támogatta a baloldali pártot, a 2016 elején tartott országgyűlési választáson azonban csupán 14%-os eredményt ért el**, amivel a harmadik politikai erővé vált. A tavaly év végi szavazóbázis visszaszerzése eddig nem sikerült a pártnak, amelynek 15%-on sikerült stabilizálta támogatottságát. **Az ír populisták összesített támogatottsága így negyedével csökkent egy év alatt**, és jelenleg a **szavazók 19%-át** teszik ki, amely uniós szinten igen alacsony aránynak számít.

Lengyelország

Lengyelországban 2016 őszén pontosan ugyanannyian támogatják a populista pártokat összesen, mint tavaly év végén, vagyis a kelet-közép-európai régió legnagyobb államában is stabilizálódott a populisták támogatottsága. Mindez azt is jelenti, hogy továbbra is **a választók abszolút többsége, 51%-a áll a populisták mellett**. 2016-ban is az országot vezető **Jog és Igazságosság** maradt a legnépszerűbb politikai erő, amely mérsékelt, 4 százalékpontos növekedést ért el, és ezzel jelenleg **már a szavazók 41%-a támogatja**. A szintén jobboldalra sorolható **Kukiz’15-nek** nem sikerült új szavazókat megszólítania, **2015 végén meglévő 8%-os táborát azonban 2016 folyamán is képes volt megtartani**. A már 2015 végén is gyenge bázison álló libertárius, euroszkeptikus **KORWiN iránti szimpátia ugyanakkor tovább csökkent**, 5%-ról **2%-ra apadt** támogatóinak aránya.

Lettország

Lettországban határozott növekedést mutat 2015 vége és 2016 között a populista szervezetek együttes támogatottsága, ami annak köszönhető, hogy a politikai térképen már eddig is jelenlévő **két jobboldali szervezet mellé idén tavasszal megjelent és viszonylag gyorsan jelentős népszerűséget szerzett egy harmadik, szintén jobboldali konzervatív erő, a Kié az Állam? nevű párt**. Az országra ezelőtt is a jobboldali populizmus volt a meghatározó, amely így újabb lökést kapott 2016-ban. A Kié az Állam? néhány hónap alatt **10%-os szavazóbázist ért el** a kutatások szerint, ami komoly pozíciószerzést jelent. A jobboldali populizmus alternatív formája iránti igényt jól jelzi ugyanakkor, hogy a párt nem a másik két populista szervezettől vett el szavazókat, hanem újakat sikerült megszólítania: a kormánykoalícióban részt vevő **Nemzeti Szövetség (NA) 15%-on**, a jóval kisebb támogatottságú **Lettország Teljes Szívűl (No sirds Latvijai) 3%-on** stagnál a vizsgált időszak végén. A harmadik jobboldali populista párt megjelenésének köszönhető tehát a lett

populizmus előretörése, melynek támogatóbázisa **egy év alatt másfélszeresére, 18%-ról 28%-ra** nőtt.

Litvánia

Az utóbbi évben **szignifikánsan nőtt a populista szervezetek támogatottsága Litvániában**. 2015 végén a szavazásra hajlandó litvánok közel harmada, **2016 harmadik negyedében már négytizede szimpatizál a nem mainstream pártok valamelyikével, ami 8 százalékpontos bővülést jelent kevesebb mint egy év alatt**. Az országban jobboldali, baloldali és agrárius ideológiát képviselő populista szervezet is található, ez elmúlt évben utóbbinak sikerült jelentős növekedést elérnie, ennek a pártnak köszönhető a populisták országos erősödése. A **Litván Földművesek és Zöldek Szövetsége** (LVŽS) ugyanis szűk egy év alatt megduplázta támogatottságát, mivel 2015 végén 9%, 2016 őszén pedig már **a választók majdnem ötöde** áll az agrárius, zöldpárti szervezet mögött. A másik két populista erőnek nem sikerült további támogatókat szereznie, de az LVŽS nem is az ő szavazótáborukból növelte sajátját elsősorban. A baloldali populista **Litván Munkáspárt** támogatottsága stagnált ugyanezen periódusban, és továbbra is valamivel **több mint 10%-os szavazatarányra** számíthat. A kormánykoalíció tagjaként az országot irányító konzervatív jobboldali **Rend és Igazságosság** pedig mérsékelt, még hibahatáron belüli csökkenést könyvelhet el, a tavalyi év végéhez képest jelenleg 2 százalékponttal kevesebben, **9 százaléknyan** támogatják.

Luxemburg

Az Európai Unió egyik legkisebb tagállamában nincsen igazán jelentős támogatottsága a politikai populizmusnak. A pártrendszer egyetlen szereplője, a **Baloldal** nevű párt sorolható az európai populisták csoportjába. A baloldali pártot a demokratikus szocializmus és antikapitalista irányultság jellemzi.

Társadalmi bázisa igen csekély, bár a szervezetnek sikerült növelnie szavazóbázisát az elmúlt időszakban. 2015 végén a luxemburgiak 4%-a támogatta a baloldali pártot, **2016 nyarán, a legutóbbi nyilvános közvélemény-kutatás alapján pedig 8%-uk** voksolt volna a Baloldalra. Azaz kevesebb mint egy év alatt közel duplájára nőtt az egyetlen populista párt támogatottsága, amely ugyanakkor még így is inkább csak mellékszereplője, mintsem meghatározója a helyi közéletnek.

Magyarország

Magyarországon **egyedülállóan magas a populistá pártok iránti társadalmi kereslet**, ami még azt követően is igaz, hogy a vizsgált időintervallumban valamelyest csökkent az összesített szavazóbázisuk: **az elmúlt egy évben 5 százalékponttal mérséklődött a populista erők támogatottsága**, amely **jelenleg így is a választók kétharmadát teszi ki**. Magyarországon a jobboldali populizmusnak van ilyen hatalmas népszerűsége, mindkét politikai erő a politikai spektrum jobboldalán helyezkedik el. A konzervatív populista Fideszt kormánypártként növekvő euroszkeptizmus és határozott bevándorlásellenesség jellemzi, ezekben a kérdésekben egyre inkább hasonló pozíciót foglal el a radikális, szélsőjobboldali Jobbikhoz. **A Fidesz támogatottsága összességében 5 százalékponttal, 51 százalékról 46 százalékra csökkent az elmúlt évben**. A párt az első és a második negyedév között könyvelhetett el egy nagyobb visszaesést, majd ezt követően sikerült stabilizálni szavazótáborát a kötelező betelepítési kvóta elleni népszavazás meghirdetésével és az ezzel kapcsolatos intenzív kampánnyal. **A Jobbik támogatottsága egy év távlatában nem változott és ugyanúgy 21%-os, mint 2015 végén**, ám a párt az év legelején egy 3 százalékpontos csökkenést követően kapaszkodott vissza az eredeti 21%-os szintre. Az enyhe csökkenés ellenére tehát továbbra is **Magyarországon van arányaiban a legnagyobb támogatottsága a populista pártoknak az Európai Unióban**.

Málta

Máltán hagyományosan két nagypárt, a Munkáspárt (PL) és a Nacionalista Párt (PN) verseng a hatalomért, így **az egész Európai Unióban egyedülálló módon nincsen jelentősebb populista párt az ország politikai színterén**.

Németország

Az Európai Unió legnépesebb tagállamában **egy menekültellenes, euroszkeptikus szélsőjobboldali és egy antikapitalista baloldali párt formájában is van intézményesített képviselője a populizmusnak**. Bár az elmúlt egy év során **enyhe, 3 százalékpontos növekedést mutat az együttes támogatottságuk**, Németországban uniós szinten továbbra is relatíve kevésbé erős a nem mainstream pártok bázisa: 2016 őszén csak minden ötödik német választó szimpatizált velük. A **Baloldali Párt** (Die Linke) és a jobboldali populista **Alternatíva Németországért** (AfD) támogatottsága alapján egyaránt közepes méretű szervezet, a vizsgált időszakban inkább csak az utóbbi tekinthető sikeresnek. A **Baloldali Párt** szavazótáborra ugyanis nem változott érdemileg, a **2015 végi 10% után jelenleg hasonló, 9%-os szinten állnak a felmérések szerint**. Ezzel szemben az AfD valamelyest kedvezőbb helyzetben volt, mivel az időszak meghatározó bel- és európai politikai témái az euroszkeptikus és bevándorlásellenes pártnak kedveztek. A párt több tartományi választáson is a várakozásokon felüli eredményt ért el, tavasszal Baden-Württembergben 15%-kal a harmadik, Szász-Anhaltban 24%-kal a Zöldek mögött második helyen végeztek, összfel pedig Mecklenburg-Elő-Pomeránia tartományban 21%-ot elérve, a CDU-t történetük során először megelőzve végeztek a második helyen. A kiemelkedő tartományi eredmények ellenére azonban **országos szinten továbbra sem tudott igazán áttörni az AfD, melyet jelenleg a választók 12%-a támogat, ami négy százalékpontos, azaz mérsékelt növekedést jelent az egy évvel korábbi helyzetükhöz képest**.

Olaszország

Olaszországban alapvetően stabil maradt a populista pártok társadalmi beágyazottsága, és mivel az elmúlt év során csupán hibahatáron belül, mindössze 2 százalékponttal csökkent összesített népszerűségük, így jelenleg is igen jelentős, **a választók közel felét teszi ki** a valamelyik populista párttal szimpatizálók aránya. A legerősebb populista, és egyben a második legnépszerűbb olasz párt továbbra is a bal-jobb besorolást elutasító **Öt Csillag Mozgalom, amely meg tudta őrizni 30% körüli szavazóbázisát**. A párt komoly sikereket ért el az idei önkormányzati választáson, Rómában és Torinóban is a párt jelöltjét választották polgármesterré. A jobboldali populista **Északi Liga (Lega Nord) szavazótáborra is kiegyensúlyozott volt** a vizsgált periódusban, a 2015 végi helyzethez képest egy százalékpontot rontva **az olasz választók 13%-át tudhatja maga mögött**.

Portugália

Dél-európai uniós országgként **Portugáliában is a baloldali populizmusnak van jelentős társadalmi támogatottsága**, a szélsőjobboldal pedig lényegében nincs jelen az országban. Ennek megfelelően két hasonló méretű, markánsan baloldali szervezetről beszélhetünk a portugál politikai populizmus kapcsán, melyek együttes támogatottsága igen kiegyensúlyozott, és **nem éri el a szavazók egyötödét. A Baloldali Blokk (B.E.)** egy antikapitalista, euroszkeptikus és feminista irányvonalat képviselő párt, a kommunista **Egységes Demokratikus Koalíció (CDU)** pedig a **Portugál Kommunista Párt (PCP)** és az **Ökológus Párt (PEV)** pártszövetsége, és még az előbbitől is balra helyezkedik el a politikai palettán. Mindkét szervezet szavazóbázisa igen stabil, az elmúlt egy év során szinte végig változatlan maradt. A két szervezet közül a kevésbé radikális, Baloldali Blokk szavazótáborra nagyobb, őket a **portugál választók mintegy 10%-a** támogatja, a **CDU-t pedig nagyjából 8%**. A pártok kívülről támogatják a

Szocialista Párt (PS) vezette kisebbségi kormányt, így a portugál populisták politikai befolyása nagyobb, mint egyenként 8-10% körüli támogatottságuk feltételezne.

Románia

Románia azon kevés uniós ország közé tartozik, ahol **alig kimutatható a populizmus intézményes támogatottsága**. Az egyetlen populista jellegű párt a szélsőséges nézeteket képviselő, radikális szélsőjobboldali **Nagy-Románia Párt (PRM)**, amely irredenta és nacionalista nézetei mellett erős konzervatív és euroszeptikus nézeteket képvisel. A párt már az előző év végén is alig volt kimutatható a közvélemény-kutatási adatokban, **mindössze 1% körüli szavazóbázissal** rendelkezett, mára azonban teljesen eltűnt a politikai térképről.

Spanyolország

Spanyolországra **20% körüli baloldali populizmus jellemző**, és nem változott számottevően a populizmus támogatottsága a tavalyi év végéhez képest. Spanyolországban – Horvátországhoz hasonlóan – két országgyűlési választást is tartottak a vizsgált időszakban. 2015 decemberében a választók közel negyede voksolt a baloldali populista erőkre, nagyobb részük, **20,7%-uk a Podemos-t támogatta, 3,7%-uk pedig az Egyesült Baloldal (Izquierda Unida)** formációra adta szavazatát. A 2015-ös választás eredménye olyan patthelyzetet teremtett, amelynek következtében hosszú ideig sem sikerült kormánykoalíciót alakítani, így fél évvel később újabb választásra került sor, melyen már a meghatározó populista baloldali erővel, a Podemos-sal közösen indult az Egyesült Baloldal, ám együtt is csak megőrizni tudták a nagyobb baloldali populista párt szavazatarányát, vagyis az együttműködés nem bizonyult sikeresnek. A legfrissebb felmérések továbbra is együtt mérik a két szervezetet, **2016 harmadik negyedévében 21%-on áll ez a baloldali populista erő**, vagyis pontosan annyian állnak mögötte,

mint amennyien a Podemos-ra szavaztak 2015 végén. **Egy év alatt tehát 4%-kal csökkent a spanyol populistákra szavazók aránya**, ami lényegében az Egyesült Baloldal Podemos-ba történő beolvadásának, önálló erőként való feloldódásának következménye.

Svédország

A svéd populizmus helyzete nem változott 2015 vége és 2016 ősze között, és jelenleg ugyanúgy **minden negyedik svéd támogatja valamelyik populista szervezetet**, mint egy évvel korábban. Svédországban a jobboldali és a baloldali populizmusnak is van intézményes képviselője, előbbit a szélsőjobboldali, bevándorlásellenes **Svéd Demokraták (SD)**, utóbbit a szocialista **Balpárt (V)** testesíti meg. A két szervezet közül a szélsőjobb támogatottsága a jelentősebb, amely éppen a tavalyi év végén érte el csúcspontját, amikor a választók majdnem ötöde állt mögötte. A párt a 2016 eleji csökkenést követően mostanra erre a szintre ért vissza, jelenleg **a svéd szavazók 18 százalékának bizalmát élvezi**, ezzel pedig a **harmadik legnépszerűbb párt Svédországban**. A jóval kisebb beágyazottságú **Balpárt** bázisa változatlan maradt a vizsgált időszakban, így továbbra is **7%-os**.

Szlovákia

Szlovákia azon kevés uniós ország közé tartozik, ahol **az utóbbi egy évben jelentősen előretörték a populisták**, melyek együttes társadalmi támogatottsága háromszorosára nőtt a vizsgált időszakban: **2015 végén még csupán a szlovákok 13%-a, 2016 őszén már 40%-a választotta magának valamelyik nem mainstream erőt**. Ebben a számban ráadásul nincsen benne a legnagyobb kormánypárt, a baloldali SMER, melyet a szakirodalom egy része ugyancsak populistának tart.

Az országban 2016 kora tavaszán tartottak országgyűlési választásokat, a populista pártok legjelentősebb megerősödése

erre az időszakra tehető, ezt követően csak mérsékelten bővült a sokszínű, de kivétel nélkül jobboldali populista pártok együttes népszerűsége. A legkisebb mértékben a jobbközép **Egyszerű Emberek** bázisa nőtt, amely 2015 végén **6%-on állt, és a márciusi választáson ennek közel dupláját, 11%-ot sikerült elérnie**, 2016 őszén 10%-on zárt a párt a felmérések szerint, ami 4 százalékpontos bővülést jelent. Az egyik legfrissebb politikai alakulatként 2015 végén alakult meg a konzervatív **Család Vagyunk** formáció, amely szűk egy év alatt **7% körüli népszerűséget** tudott elérni. Nyugtalanító tény, hogy a radikális jobboldali pártok összességében sikeresebbek voltak a mérsékeltknél. A nacionalista **Szlovák Nemzeti Párt** 2015 őszét követően megduplázta támogatottságát, az akkori 7%-kal szemben **jelenleg 14% támogatja**. A 2016 tavaszi választáson még csupán 9% körüli eredményt ért el a párt, de a kormánykoalíció tagjaként össze tovább tudta növelni támogatottságát. A legszélsőségesebb párt, a szélsőjobboldali, alkalmanként neofasisztaként is emlegetett **Kotleba – A Mi Szlovákiánk Néppárt** népszerűsége nőtt a legnagyobb mértékben, amely 2015 végén még alig rendelkezett kimutatható szavazóbázissal, a tavaszi országgyűlési választáson azonban

8%-ot kapott, amit őszre sikerült megtartani, és jelenleg 9%-os az euroszeptikus, globalizációellenes, nacionalista eszméket valló, roma- és zsidóellenes retorikát is használó szélsőséges politikai szervezet társadalmi támogatottsága.

Szlovénia

A szlovén politikai életben jelenleg egyetlen komolyabb támogatottságú populista párt, az **Egyesült Baloldal (ZL)** képviselteti magát, és így a nem mainstream politikai erők **társadalmi támogatottsága mérsékelte, és a vizsgált periódusban további csökkenést mutat**. A baloldali, antikapitalista és enyhén euroszeptikus pártszövetség támogatottsága a vizsgált időszakban minimálisan **15%-ról 13%-ra csökkent**, de a politikai erő továbbra is középpárti méretű maradt.

3

A legnépszerűbb
populista témák
2016-ban

A populizmus 2016-os trendjeinek vizsgálatához fontos áttekinteni a népszerűségi mutatók mögötti politikai tartalmat is. Természetesen a populista pártok programjai és kampányüzenetei országról országra eltérőek, mégis meg lehet figyelni olyan ügyeket és témákat, melyek a populisták többségénél megjelennek, melyek Európa egészét érintő kérdésekre reflektálnak, melyeket jól látható módon egymástól vesznek át, és melyek közös alapot nyújtanak ezen pártok együttműködésére. Annak érdekében, hogy áttekinthessük, hogy 2016-ban melyek voltak ezek a legnépszerűbb populista témák, üzenetek, megvizsgáltuk azon európai uniós országok politikai napirendjét, ahol a populisták a legnagyobb támogatottsággal rendelkeznek. Ezek a vizsgálatba bekerült országok a következők: **Ausztria, Bulgária, Csehország, Észtország, Franciaország, Görögország, Lengyelország, Litvánia, Magyarország, Olaszország és Szlovákia.**

A vizsgálat alapján kiderült, hogy a reprezentatív demokráciát felváltó vagy kiegészítő **közvetlen demokratikus eszközök,**

elsősorban a népszavazások alkalmazása a legtöbb populista pártnál megjelenő igények voltak. A népszavazást ráadásul a legtöbb esetben valamilyen **nemzeti önrendelkezés erősítésével vagy európai integráció-ellenes kérdésben** kívánták alkalmazni. A jobboldali populisták európai dominanciája miatt nem meglepő, hogy **a menekült-, bevándorlás-, iszlám-, vagy idegenellenesség is a legnépszerűbb populista témák között volt.** A baloldali populisták révén pedig a **megszorításellenesség** is felkerült a populisták európai „toplistájára”. Ugyanakkor, az ezen pártokra jellemző **politikai korrupció elleni harc** több országban **kezd kifulladásni,** vagy megbicsaklani, ugyanis **a populista pártok egyre nagyobb része keveredik komolyabb korrupciós botrányba.**

Az alábbiakban ezeket a populista ügyeket és témákat tekintjük át egyesével.

3.1 | Népszavazás mint a populisták politikai eszköze

Az Egyesült Királyságban júniusban megtartott EU-referendum eredménye az idei év, sőt talán az évtized egyik legmeghatározóbb eseménye az Európai Unió számára. A Brexit egyúttal jól mutatja az euroszkeptikus, EU-ellenes populista pártok napirend-, illetve politikairányító, érdekérvényesítő képességét. Az Európai Unióból való kilépés eredetileg ugyanis a nacionalista brit Függetlenségi Párt programja volt, melyet a hagyományos nagy pártokhoz képest jóval szerényebb támogatottsága és parlamenti jelenléte dacára is sikerre tudott vinni az éppen a populisták leszerelésére törekvő konzervatív kormánypárt közreműködésével. **A Brexit tehát rámutat a populista erők működésének azon jellegzetességére, hogy nemcsak közvetlen hatalmi pozícióik révén jelentenek veszélyt a mainstream pártokra és a politikai rendszerre, hanem formális hatalmi pozíciók nélkül is** képesek lehetnek egy-egy általuk képviselt ügyben sikereket elérni. A komplex problémákra adott leegyszerűsítő, és részben emiatt népszerűnek bizonyuló válaszaikkal **képesek a politikai rendszer egészét a populizmus irányába mozdítani,** mivel növekvő társadalmi népszerűségük révén a hagyományos pártokat is populista üzenetek, szakpolitikai megoldások átvételére ösztönzi, akik ezzel szeretnék kifogni a szelet előbbieik vitorlájából, eközben azonban maguk is a populizmus csapdájába esnek.

A Brexit hatása nemcsak az Egyesült Királyságban és Brüsszelben, hanem Európa-szerte, a nemzetállamok szintjén is érezte hatását. A tagállamok – főként jobboldali, euroszkeptikus – populista erőit arra inspirálta a brit EU-referendum, hogy maguk is népszavazást kezdeményezzenek a számukra fontos,

jellemzően az EU-val szemben a nemzeti önrendelkezés erősítését célzó kérdésekben. A populizmus által leginkább érintett uniós tagállamok közül – többek közt – **Magyarországon, Észtországon, Franciaországban, Olaszországban és Lengyelországban** kezdeményezték a populisták, hogy a politikai kérdéseket közvetlenül az állampolgárok döntsék el.

Míg **Franciaországban és Olaszországban az EU-tagság, illetve a közös fizetőeszköz, az euró felmondása érdekében** kampányoltak referendummal a populista erők, addig az **uniós forrásoktól jobban függő három keleti tagállamban ilyen végletes EU-ellenes kampány nem volt jellemző.** Ezen közép-kelet-európai országokban egy aktuális ügy, a **menekültválság kapcsán elfogadott uniós betelepítési kvóta** adott alkalmat a populistáknak a népi tiltakozás segítségül hívására, illetve annak megkísérlésére.

Olaszországban a második legnagyobb erőnek számító Öt Csillag Mozgalom éppen a brit EU-referendum előestéjén, közvetlenül az olasz helyhatósági választásokon elért sikereit követően vette elő ismét egyik stabil politikai programját, az **euróról szóló népszavazás ötletét.**⁵ Bár a párt alapvetően euróellenes, inkább a közös európai fizetőeszköz jelenlegi formáját utasítja el, mivel álláspontjuk szerint ebben a formájában nem működőképes. A párt ezért **alternatív fizetőeszköz bevezetésére tett javaslatot,** amely alapján külön pénznemük lenne a gazdag északi tagállamoknak, illetve a déli EU-s országoknak. A népszavazás felvetése elsősorban politikai kommunikációs húzásként értékelhető a párt részéről, mivel az olasz törvények sem teszik lehetővé a

nemzetközi szerződésekről szóló népszavazást. Ezért elsősorban a párt népszerűségének növelésére, valamint a kormányra való nyomásgyakorlásra alkalmas lépésről van szó.

Talán Franciaországban fogadták a populisták a legnagyobb örömmel az Egyesült Királyság uniótól való elszakadását. A szélsőjobboldali **Nemzeti Front** vezetője, az elnökválasztási kampányra készülő Marine Le Pen nemcsak üdvözölte a britek döntését, hanem egyenesen **a berlini fal leomlása óta a legfontosabb pillanatnak nevezte a lépést.**⁶ A populista politikus volt az első, aki **Európa-szerte az uniós tagságról szóló referendumok kezdeményezésére szólított fel**, egyúttal meghirdette a 'Frexit'-et, Franciaország unióból való kilépésének programját. Le Pen ígéretet tett arra, hogy elnökké választása esetén kezdeményezni fogja az ország kilépéséről szóló népszavazást.⁷ A brit népszavazás eredménye a legjobbkor jött a francia szélsőjobb számára, amely éppen EU- és euróellenes politikája miatt volt népszerűtlen számos szavazó szemében, az Egyesült Királyság által teremtett precedens azonban ezen a képen változtathat, mivel elfogadhatóbbá teheti a választók számára a lépést. Valószínűleg ezzel magyarázható az is, hogy **a párt a többi uniós tagállam pártjait is az EU-tagságról szóló népszavazás megtartására biztatja.**

A szélsőjobb mellett **a francia szélsőbal is támogatja a franciák saját EU-referendumát**, a szélsőbaloldali **Balfront** szövetség elnökjelöltje, Jean-Luc Mélenchon is Franciaország Unióból való kilépésének gondolatával kampányol. Le Pen protekcionista nacionalizmusával szemben a baloldalon az európai bürokraták által a tagállamokra kényszerített **megszorítások miatt támadják** az EU-t.⁸ Nem véletlen, hogy Mélenchon is üdvözölte a Brexitet, és „egy korszak végének kezdeteként” aposztrofálta azt, kijelentve,

hogy az **EU reformja vagy a kilépés** között lehet választani.⁹ Az EU-népszavazást a szélsőbal is a francia elnökválasztási kampányban szeretné kamatoztatni, amit leginkább az támaszt alá, hogy a Balfrontelnökjelöltje deklarálta egy Európáról szóló választásként, valamint az európai szerződésekről szóló referendumként tekint a soron következő francia elnökválasztásra.¹⁰

Franciaországhoz hasonlóan az osztrák elnökválasztási kampányban is a szélsőjobb által felkarolt témává vált az unió elhagyásáról szóló népszavazás, bár kevésbé konkrét és hangsúlyos formában, mint Franciaországban. Az **Osztrák Szabadságpárt** (FPÖ) jelöltje, Norbert Hofer szerint **abban az esetben van szükség Ausztria uniós tagságának referendum keretében történő megszüntetéséről, amennyiben Brüsszel a közeljövőben további lépéseket tesz a politikai centralizáció irányába**, és amennyiben nem tér vissza az eredeti, gazdasági és kereskedelmi szövetségi szerepéhez. Hogy Ausztriában inkább csak kampánycélokat szolgál az EU-referendum felkarolása, azt jelzi, hogy az FPÖ elnöke, Heinz-Christian Strache is egy lehetséges távolabbi célként jelölte meg a párt számára az uniós tagságról szóló népszavazást.¹¹

A nyugati tagállamokkal szemben a keleti régió tagállamaiban nem az EU-tagság vagy – részben annak hiányában – a közös fizetőeszköz, hanem a bevándorlás kérdésével próbálták növelni népszerűségüket a legmeghatározóbb populista erők, és ennek részeként indítványozták **a menekültkvótákról szóló népszavazást.**

A legsikeresebbnek a magyar populista kormánypárt bizonyult ebben a tekintetben. **A Fidesznek egy másfél éves bevándorlásellenes kampányt sikerült az októberi, uniós kvótákról szóló népszavazással megerősítenie**, amely – a

kampányszlogen ellenére – sokkal inkább a hazai választók megszólítására tett kísérletként, mintsem Brüsszelnek szóló üzenetként értelmezhető. Az intenzív kormánypárti kampány ellenére – és részben az ellenzéki bojkott következtében – végül érvénytelenül végződött a népszavazás, mivel a részvételi arány – egyébként a Fidesz által felemelt – 50% alatt maradt. Azonban az érvényesen szavazó mintegy 3,3 millió választó egyöntetűen a kvóták elutasítása mellett foglalt állást, a kormánypárt és a szélsőjobboldali Jobbik álláspontjával megegyezően. A referendum érvénytelensége kudarc ugyan a Fidesz számára, ám a szavazatok ilyen egyöntetű megoszlása mégis lehetővé teszi, hogy kifelé sikerként kommunikálja azt, és tovább folytassa a kormányzása fókuszában álló bevándorlásellenes politikáját, amely ha új választók megnyerésére nem is, de a kormánypárti szavazótábor egyben tartására alkalmas lehet a 2018-es országgyűlési választásokig.

A menekültkérdés populista ütőkártyaként való kijátszását a bevándorlástól szinte egyáltalán nem érintett Észtországban is megkísérelték a populisták, annak ellenére, hogy az országnak az uniós tervek alapján mindössze 550 bevándorlót kellene fogadnia a 160 ezerből. A **jobboldali észti Centrum Párt februárban kezdeményezte a kvótáról szóló népszavazást.** A szavazók többségének elutasító érzületére apellálva a párt formálisan a társadalmi vita szükségességével indokolta a referendum kiírásának fontosságát.¹² Az ellenzéki párt frakciója által a parlamentnek benyújtott népszavazási kezdeményezés nem nyerte el a kormánypártok támogatását, így **a törvényhozás a politikai erőviszonyoknak és így a várakozásoknak megfelelően elutasította a kezdeményezést.**¹³ Mivel a népszavazásról szóló javaslat elutasítása borítékolható volt, így az észti populisták lépése inkább a kérdés tematizálását és a bevándorlásellenes szavazók megnyerését szolgálhatta a referendum kiírásának reális esélye nélkül.

Lengyelországban a Paweł Kukiz által irányított jobboldali populista párt, a formálisan ellenzéki, ám a kormánypárttal számos ponton egyező álláspontot képviselő **Kukiz '15 tett lépéseket a menekültek befogadása elleni népszavazás érdekében.** A direkt demokráciát támogató és menekültellenes ideológiát képviselő párt 2016 januárjában indított népszavazási kezdeményezést, melynek kapcsán a párt vezetője a bevándorlókat „kulturálisan idegennek” nevezte. A népszavazás szükségességét Kukiz azzal indokolta, hogy a lengyeleknek maguknak kell eldönteniük, hogy kikkel akarnak együtt élni.¹⁴ A pártnak 500 ezer érvényes aláírást kellett volna gyűjtenie, hogy a parlament vagy az elnök jóváhagyja a népszavazást, ebből két hónap alatt 150 ezret sikerült összegyűjtenie.¹⁵

Kijelenthető tehát, hogy a legnagyobb populista támogatottsággal rendelkező uniós országokban kiemelt politikai eszközzé, témává vált a népszavazási kezdeményezés, melynek a Brexit is lendületet adott. A kezdeményezések a populisták több meghatározó karakterisztikájára is felhívják a figyelmet. Egyfelől a kezdeményezések **a populista szervezetek közvetlen demokráciára iránti nyitottságát jelzik**, a politikai kérdések eldöntésének alsó szintre való delegálásának gondolatából táplálkoznak, amely egyáltalán nem idegen a magukat a hagyományos politikai elitől elhatárolni igyekvő anti-establishment pártoktól. Témájukban pedig **kivétel nélkül az EU-val, vagy annak bizonyos politikájával szemben határozzák meg magukat**, ennyiben kiszolgálják az euroszeptikus választói igényeket és egyúttal a nemzeti önrendelkezésre helyezik a hangsúlyt.

⁶ <http://www.politico.eu/article/marine-le-pen-brexit-most-important-moment-since-berlin-wall/>

⁷ <http://www.reuters.com/article/us-britain-eu-france-front-idUSKCN0ZAOJP>

⁸ <http://www.theglobeandmail.com/opinion/next-up-for-the-eu-a-frexit-referendum/article30688522/>

⁹ <http://foreignpolicy.com/2016/06/29/frexit-is-coming-brexit-france-le-pen/>

¹⁰ <http://frenchfreshnews.blogspot.hu/2016/08/melenchon-wants-to-make-2017-referendum.html>

¹¹ <https://www.theguardian.com/politics/2016/jun/27/frexit-next-or-oexit-who-will-be-next-to-leave-the-eu>

¹² <https://eadaily.com/en/news/2016/02/21/estonia-weighs-referendum-on-migration-policy>

¹³ <http://m.riigikogu.ee/en/sitting-reviews/riigikogu-not-support-holding-referendum-issue-immigration/>

¹⁴ <http://thenews.pl/1/9/Artykul/237582,Polish-party-seeking-support-for-referendum-on-refugees>

¹⁵ <http://www.pap.pl/z-zycia-pap/news,491287,poland-should-withdraw-from-decision-to-accept-migrants---kukiz.html?pdf=2>

3.2 | Menekült- és bevándorlásellenesség

A 2016-os év egyik meghatározó európai politikai témája a **menekültkérdés** volt, mely kérdést a **populista pártok „hazai pályának” érezték kontinens-szerte**, és így megpróbálták népszerűségük növelésére felhasználni. A menekültválság gyors kezelésének hiányosságai, valamint a párizsi, brüsszeli, nizzai terrorcselekmények kedvező feltételeket teremtettek a jobboldali populisták számára, hogy a bevándorlás gazdasági és biztonsági kockázatait hangsúlyozva, iszlámellenes, xenofób üzenetekkel, **a terrorveszéllyel fenyegetve politikai tőkét kovácsoljanak a kérdésből**, meglovagolva az európai társadalmakban is különböző mértékben meglévő ezzel kapcsolatos félelmeket, negatív tapasztalatokat és előítéleteket.

A menekültellenesség politikai kihasználása változatos formákban nyilvánult meg. Több tagállamban is az uniós menekültkvóták elutasítása, illetve az erre vonatkozó népszavazási kezdeményezés mutatta legkézzelfoghatóbban a populisták törekvéseit. **Magyarországon októberben le is zajlott a témával kapcsolatos referendum**, amelynek érvénytelensége ellenére alaptörvény-módosítást kezdeményezett a kormánypárt a külföldiek országba való betelepítésének megakadályozására.¹⁶ Bár a magyar populistákkal ellentétben, **Észtországban és Lengyelországban nem jártak egyelőre sikerrel a menekültkvótákról népszavazást indítványozó populista szervezetek**, a népszavazás felvetése ezekben a tagállamokban is lehetővé tette, hogy közéleti vitát generáljanak a kérdésben – ráadásul két olyan kelet-európai országban, ahol a bevándorlás nem számottevő mértékű. Miközben

Észtországban elsősorban inkább a **nemzeti önrendelkezést szem előtt tartva kezdeményezett népszavazást a Centrum Párt**, Lengyelországban az ellenzéki és kormányzó populista pártok egyaránt éles menekültellenes retorikát folytattak. **A lengyel kormány ráadásul az egyik első volt, amely elutasította az ország számára előírt, 7000 menekült befogadását** a brüsszeli terrortámadást követően, és **Beata Szydło miniszterelnök a német kancellárt is élesen bírálta**, amiért „menekülteket hívott Európába”.¹⁷ Mariusz Blaszczak, az ország belügyminisztere pedig a **multikulturalizmust, politikai korrektséget és a tömeges bevándorlást tette felelőssé** az európai terrortámadásokért, és a miniszter szerint Európa inkább kevesebb, mint több muszlimmal lenne biztonságosabb hely.¹⁸

A visegrádi négyek másik két államában, Csehországban és Szlovákiában is hasonlóan reagáltak a menekültkérdésre a kormányon lévő populista erők. A cseh **ANO 2011** alapítója, a pénzügyminiszteri és miniszterelnök-helyettesi posztot betöltő Andrej Babis a többi V4 állam vezetőjéhez hasonlóan **elutasította a menekültek befogadását, akiket Babis szerint nem lehet integrálni a cseh társadalomba**, és egyúttal jelentős veszélyt jelentenek az ország biztonságára.¹⁹ A populista pártvezér elutasította a multikulturalizmust, és azonnali szükségletnek nevezte a schengeni határok külső lezárását és a határra tervezett fal felállítását. A politikus hangsúlyozta, hogy bevándorlás kérdésében Magyarország és Szlovákia példáját kívánják követni.²⁰

¹⁶ http://index.hu/belfold/2016/10/10/orban_benyujtotta_az_alaptorveny_modositasat/

¹⁷ <http://www.dw.com/en/poland-abandons-promise-to-take-in-refugees-after-brussels-attacks/a-19137258>

¹⁸ <http://www.breitbart.com/london/2016/07/16/multiculturalism-pc-caused-france-terror/>

¹⁹ <http://visegradpost.com/en/2016/07/28/czech-deputy-prime-minister-andrej-babis-opposes-taking-81-migrants/>

²⁰ <http://www.praguemonitor.com/2016/08/04/ano-leader-calls-parliamentary-debate-immigrant-quotas>

Szlovákia sem jelent kivételt a V4-államok között a bevándorlással szembeni elutasítás tekintetében, a kormánykoalícióban részt vevő szélsőjobboldali populista párt, a **Szlovák Nemzeti Párt** ugyanakkor meglepően „mérsékelt” nyilatkozott ebben a kérdésben. A párt ugyan a kormányhoz hasonlóan elutasította a menekültkvótákat, **Andrej Danko**, a párt elnöke szerint pedig azoknak az országoknak, amelyek nem védik a külső határokat, távoznuk kell a schengeni övezetből.²¹ Danko emellett arra hivatkozva **ellenezte a menekültkvótát, hogy azok ellentétesek az alapvető emberi jogokkal**. A lengyel, cseh és részben magyar populistákra jellemző muszlimellenesség azonban nem volt jellemző a szélsőségesesség imázsától szabadulni kívánó nacionalista párt hivatalos retorikájára.

Litvániában a kormányon lévő jobboldali populista **Rend és Igazságosság (PTT)** szintén a menekültkvóták elutasításával kívánta növelni népszerűségét. Bár a párt a **visegrádiakhoz képest enyhébb retorikát használ**, és fontosnak tartja megkülönböztetni a háborús menekülteket és a gazdasági bevándorlókat, a párt is **zéró menekült befogadását tartja optimálisnak**.²² A litván kormánykoalíció pártjai idén júniusban politikai megállapodás keretében hivatalosan is rögzítették, hogy **nem hajlandóak az eredetileg előírt 1105 menedékkérőnél többet befogadni az országba**. A kezdeményező litván Munkáspárt (DP) mellett a másik két koalíciós tag, a Litván Szociáldemokrata Párt (LSDP) és a Rend és Igazságosság által aláírt dokumentum szerint, amennyiben Litvániától további menedékkérők befogadását kéri kötelező elv alapján, akkor „az államnak erős, tiszta és egyértelmű álláspontját kell kifejeznie, hogy **további relokáció nem lehetséges**”.²³

Míg **Kelet-Európában a menekültkvóta elutasítása került a populista pártok fókuszába, a nyugati országok legjelentősebb populista erőinek retorikájában inkább az általános bevándorlás-**

és muzulmánellenesség és a kulturális sokszínűség elutasítása játszotta a vezető szerepet. Erre röviden két példát, Ausztriát és Franciaországot érdemes megemlíteni. **Ausztriában** a menekültkérdésben teljesen elutasító álláspontot képviselő és a biztonsági kockázatra hivatkozó **Osztrák Szabadságpárt** az elnökválasztási kampányban is igyekezett napirenden tartani ezt a témát. A párt jelöltje, Norbert Hofer a **terrorizmus keltette félelmekre apellálva** a bevándorlás biztonsági kérdéseit állította kampányának fókuszába.²⁴ A párt a határok lezárása és a kiutasítások mellett érvelt, Hofer egy választási gyűlésen például kijelentette: „Azon Ausztriában élők számára, akik az Iszlám Államért mennek harcolni, vagy nőket erőszakolnak – nekik azt üzenem: ez nem a ti hazátok!”.²⁵

Az osztrák szélsőjobbhoz hasonlóan szintén elnökválasztási bravúrra készülő **francia Nemzeti Frontra** még az Osztrák Szabadságpártnál is erőteljesebb bevándorlás- és iszlámellenesség jellemző, amely a küszöbön álló elnökválasztási kampány egyik fő témáját jelenti a pártot irányító Marine Le Pen számára. A Front National vezetője 2015 novemberében, még közvetlenül a párizsi terrortámadás előtt állította, hogy a **nem európai bevándorlók egészségügyi kockázatot jelentenek** az európaiakra, és ebben a kontextusban beszélt a „**bakteriális bevándorlás felszámolásáról**”.²⁶ Az iszlamofóbia és az iszlám fundamentalizmus szembeállítás a francia kultúrával szintén visszatérő retorikai üzenete.²⁷ A nizzai terrortámadást a szélsőséges iszlám franciaországi tényreseként igyekezett kommunikálni, olyan gyilkos ideológiaként aposztrofálva, amit a saját hazájukban engedtek növekedni, és annak teljes megsemmisítésére szólított fel.²⁸ Le Pen ezáltal elsősorban a **muzulmán bevándorlók jelentette gazdasági és biztonsági kockázatokra**, az emberek ezzel kapcsolatos félelmeire építve használja a bevándorlás ügyét.

²¹ <http://parameter.sk/fico-prochazka-es-danko-egyeterterenek-gorogorszag-eu-bol-valo-kizarasval>

²² http://www.lrt.lt/en/news_in_english/29/121225/lithuania_s_ruling_coalition_opposes_raising_refugee_resettlement_quota

²³ http://www.baltictimes.com/lithuania_s_ruling_parties_sign_political_agreement_on_refugees/

²⁴ <http://www.breitbart.com/london/2016/08/25/austrian-presidential-candidate-hofer-campaign-security-issues/>

²⁵ <https://www.thestar.com/news/world/2016/05/22/austria-may-elect-its-first-right-wing-president-since-wwii.html>

²⁶ <http://www.ardi-ep.eu/2015/11/12/marine-le-pen-proposes-to-eradicate-bacterial-immigration/>

²⁷ <http://www.politico.eu/article/marine-le-pens-election-pitch-i-am-free-sarkozy-french-elections/>

²⁸ <http://www.politico.eu/article/marine-le-pen-bastille-day-nice-attacks-proof-of-islamic-fundamentalisms-rise/>

3.3 | Nemzeti önrendelkezés visszaszerzése

Az euroszkeptizmus, illetve EU-ellenesség a legtöbb populista párt egyik meghatározó karakterjegyének számít. Bár kifejezetten EU-ellenes pártokkal inkább a jobboldali populisták körében találkozhatunk, az euroszkeptizmus a nem mainstream baloldali pártoknál is tetten érhető. A 2016-os évre visszatekintve elmondható, hogy a legjelentősebb populista erők EU-ellenessége az Európai Unióról, illetve annak egyes szakpolitikáival szemben indított népszavazásokban, népszavazási kezdeményezésekben, illetve annak szükségességének kommunikálásában csúcspontot ért el. Ahogy az ezzel foglalkozó fejezetben láthattuk, a referendumok, illetve azok kezdeményezői minden esetben az európai intézményrendszerrel szemben és a nemzeti önrendelkezés kifejezéseként jelentek meg a populista pártok napirendjében.

Az **Egyesült Királyságban, Franciaországban, Ausztriában** és Olaszországban **is az uniós tagság és/vagy annak egyik szerves, emblematikus intézménye, az euró elutasítása került előtérbe** a brit Függetlenségi Párt, francia Nemzeti Front és Balfront, az Osztrák Szabadságpárt, valamint az olasz Öt Csillag Mozgalom retorikájában, programjában. Közülük a brit populisták hatalmas sikerként könyvelhették el a megvalósult referendum számukra kedvező eredményét, melyet a többi EU-ellenes populista erő is üdvözölt.

Kelet-Európában az EU-hoz gazdasági és történelmi okokból még mindig inkább ragaszkodó populisták részéről pedig **az EU-s menekültkvóták és az unió válságkezelési tervének** népszavazáson történő elutasítása biztosított terepet a nemzeti önrendelkezés hangsúlyozására. Az euroszkeptikus hangok, valamint

a nemzeti önrendelkezés artikulációja ugyanakkor a népszavazási kezdeményezésekkel nem operáló populisták között is megjelentek az elmúlt időszakban.

Szlovákiában a **kormánypárti Szlovák Nemzeti Párt** igyekszik ugyan szélsőséges, nacionalista imázsát egy barátságosabbra cserélni, az EU kritikája és a nemzeti önrendelkezés gondolata továbbra is a szervezet ideológiájának része. Az SNS amellett, hogy a szlovák kormány tagjaként szintén a menekültkvóták ellen foglalt állást, emellett az EU azonnali reformját is sürgeti. A pártelnök Danko szerint, **amennyiben nem kerül sor az EU reformjára, az a tagállamok sorozatos kilépését vonhatja maga után**. A populista politikus szerint „a Szlovák Nemzeti Párt, de Szlovákia lakosságának szélesebb rétege egyaránt elégedetlen a brüsszeli parancsuralmi rendszerrel és a tagországok jogainak megnyirbálásával”. A párt azért bírálja az uniót, mert az szerintük **eltávolodott az eredeti irányelveitől, amelynek szerintük a tagországok gazdasági egységesítése kellett volna, hogy legyen**.

A menekültkvóták elutasítása a cseh ANO-nál is a nemzeti önrendelkezés részeként jelent meg.²⁹ A populista párt politikusa, Andrej Babič **az EU-t az erős vezetők hiánya miatt is kritizálta**, a jelenlegi vezetők ugyanis szerinte nem képesek megreformálni a szervezetet. Az integráció mélyítését sem támogatja a cseh párt elnöke, aki szerint az uniós politikusoknak „meg kell hallgatniuk a kisebb országok hangját is, és nem dönthetnek el mindent helyettük”. Az euró tekintetében is kritikáját fejezte ki az ANO vezetője Brüsszellel szemben, a politikus határozottan kijelentette, **amíg ő a pénzügyminiszter, Csehország nem fog belépni az eurózónába**.³⁰

²⁹ <http://www.express.co.uk/news/world/696365/European-Union-Czech-Republic-rejects-migrant-quotas-threatens-sue-Brussels>

³⁰ <http://www.bloomberg.com/news/articles/2016-07-01/eu-shouldn-t-act-arrogantly-push-quick-u-k-exit-babis-says>

3.4 | Megszorításellenesség

A menekültellenesség és a nemzeti önrendelkezés kérdése mellett a **populista pártok egyik népszerű üzenete** a választópolgárok életszínvonalát érintő gazdasági, pénzügyi **megszorító intézkedések elutasítása**. Ellentétben az idegenellenességgel, a megszorítások elutasítása **semmiképpen sem értékelhető szélsőséges politikának**, ugyanakkor a hagyományos populista elemek – az ellenségkép felállítása, a „gonosz elitek” szembeállítás a „néppel”, a balközép és a jobbközép pártok egységes kritikája – jellemzők a megszorításellenes – baloldali – pártok politikájára.

2016-ban a menekültválság és az azt követő bevándorlási hullám, valamint a Brexit és az általa keltett erősödő euroszkeptizmus politikai hatásai mellett ugyanakkor **háttérbe szorult ez a gazdasági téma** a populista szervezetek retorikájában. Ráadásul a stabilizálódó gazdasági helyzet miatt a korábbiaknál kevesebb országban kellett hagyományos megszorítócsomagokat elfogadni, így tehát csak néhány esetben kerültek a politikai napirendre az ilyen típusú gazdasági témák. **A megszorításokban „élharcos” Görögország** 2016-ban továbbra is a gazdasági válság következményeivel küzdött, és bár a Brexit és a menekültválság árnyékában kisebb figyelmet kapott az európai közvéleménytől, az ország helyzetének stabilizálása továbbra is az egyik meghatározó kihívást jelenti az EU számára. A kormányzó populista baloldali Sziriza határozott megszorításellenességének köszönheti hatalomra kerülését, és **azóta is az országra rótt megszorításokkal szembeni ellenállás határozta meg a párt**

kommunikációját, amely révén az ország hitelezői, az EU és az IMF által megkívánt fiskális és gazdasági követelmények kedvezőbb feltételekkel való újratárgyalását, kedvezőbb elbírálását kívánta elérni.³¹ A párt által képviselt megszorításellenes politika azonban 2016-ban is megbukni látszik ezen a fronton, miután májusban az országnak nyújtott hitelek fejében **a parlament két körben elfogadta az immáron tizenharmadik megszorító csomagot**, amely újabb közkiadási vágásokat és adóemeléseket tartalmazott. Ennek keretében csökkentették a nyugdíjakat és növelték a biztosítási járulékokat,³² valamint egy százalékponttal, 24 százalékra emelték az ÁFÁ-t, valamint új adóterhek bevezetésére és a régiek emelésére is sor került.³³

Nyugat-Európában eközben **a francia baloldali populistáknak az új munkatörvény elfogadása elleni tiltakozás** vált olyan üggyé, amellyel népszerűségüket tudták növelni. A munkaadók érdekeinek kedvező, a munkavállalókat hátrányosan érintő intézkedések ellen a baloldali populistákhoz közel álló szakszervezetek irányításával hónapokig tartó országos tiltakozások, sztrájkok zajlottak le,³⁴ melyet a **Balfront** pártjai is támogattak.

Olaszországban az Öt Csillag Mozgalom részéről volt érezhető a megszorításellenes politizálás 2016-ban. Az olasz populista párt számára **sikeres önkormányzati választás kampányában a korrupció felszámolásának ígérete mellett megjelent a megszorításellenesség** is, a római főpolgármesteri címet végül megszerző Virginia Raggi **Róma 13-16 milliárd eurós**

adósságállományának újratárgyalását tűzte ki célul, mivel a 2008-as kamatszinten való visszafizetést elfogadhatatlannak tartja a pártja.³⁵ A politikus emellett a város közpénzeinek átstrukturálását és hatékonyabb felhasználását is megígérte választóinak. A város olimpiai pályázatának felmondását pedig szintén azzal indokolták, hogy a kandidálás eladósítaná az így is pénzsűkékben lévő fővárost.³⁶

31 <http://www.eugreeka.com/syriza-concerned-it-could-be-cornered-in-bailout-refugee-issues/>

32 <http://www.reuters.com/article/us-greece-reforms-vote-idUSKCN0XZOU3>

33 <https://www.theguardian.com/world/2016/may/16/tax-hikes-greece-coffee-austerity-economy-bailout>

34 <https://www.policyalternatives.ca/publications/monitor/french-unions-and-students-protest-regressive-labour-laws>

35 <https://www.thelocal.it/20160623/romes-new-mayor-pledges-1bn-bonus-from-corruption-crackdown>

36 <https://www.thelocal.it/20161011/italy-officially-abandons-rome-olympic-bid>

3.5 | Korrupcióellenesség

A populista pártok a politikai rendszerből és a hagyományos pártokból kiábrándult választók számára friss, új alternatívát képesek mutatni, illetve ennek illúzióját nyújtják. Ennek a rendszeren kívüliségnek az egyik gyakori kifejezési formája a **populista pártok programjában megjelenő markáns korrupcióellenesség**, amellyel a régi pártok gazdasági és hatalmi visszaéléseire kívánnak reflektálni, és magukat a korrupciós hatalommal szemben tiszta erőként pozícionálni.

Bár a legjelentősebb európai populista pártok politikájában továbbra is megfigyelhető a korrupcióellenesség, **a 2016-os év során nem ez a téma játszotta a meghatározó szerepet a menekültválság és a Brexit mellett**. Látható ugyanakkor egy ellentétes irányú folyamat is, mégpedig az, hogy **az európai populista pártoknál is egyre több esetben kerülnek nyilvánosságra olyan visszaélések és korrupciógyanús ügyek**, mint amelyek ellen retorikailag maguk is fellépnek. Ez a jelenség, azaz a tisztaság imázsának erodálása, figyelmeztető jel lehet a populista pártokkal szimpatizálók számára, és **hosszabb távon a populista pártok növekedésének egyik gátjává is válhat**.

Ennek egyik jellemző esete a **bolgár kormányzópárt GERB** közlekedési miniszterének, Ivaylo Moskovskinak a botránya, mely azután kapott nyilvánosságot, miután a miniszter tárcája alá tartozó és szintén GERB-párttag közúti közlekedési adminisztráció vezetőjét és több társát letartóztatták. Az ügy komolyságát

jelzi, hogy az érintett intézmény vezetőjét kizárták a pártból, és Bojko Boriszov miniszterelnök is megszólalt az ügyben, aki zéró toleranciát hirdetett a párton belüli korrupcióval szemben, mondván **„nincs kegyelem” egyetlen párttag számára sem, akivel szemben a korrupció gyanúja felmerül.**³⁷

Magyarországon a **Fidesz-kormány idején egyre gyakoribbá váló korrupciógyanús ügyeket a bevándorlás tematizálásával sikerült a közbeszéd hátterébe szorítani** a populista pártnak, ám néhány ügy így is hosszabb időre felkeltette a közvélemény érdeklődését. A Magyar Nemzeti Bank alapítványainak közpénzfelhasználása³⁸ és vezetőjének személyes ügyei, a Miniszterelnöki Kabinetirodát vezető Rogán Antal ingatlanbotránya és a külföldiek számára megvásárolható letelepedési kötvények körüli visszaélései,³⁹ valamint Mengyi Roland kormánypárti országgyűlési képviselő uniós pályázati csalásokban való részvétele⁴⁰ is az (ellenzéki) média napirendjére került. Igazán komoly károkat azonban egyik ügy sem okozott a kormánypárt népszerűségében, leginkább a kormány intenzív menekült- és kvótaellenes propagandája miatt.

A cseh kormánykoalícióban részt vevő **ANO 2011 sikeresen lovagolta meg az antikorrupciós hullámot**, ám 2016-ban már inkább a párt vezetőjének, a pénzügyminiszteri és miniszterelnök-helyettesi pozíciót is betöltő milliárdos üzletembernek, **Andrej Babisnak az ügyeiről szóltak a hírek**. A politikus-vállalkozó-médiamogullal szemben összeférhetlenségi kérdések merültek

37 <http://www.novinite.com/articles/174071/'No+Mercy'+for+Corrupt+GERB+Officials,+Bulgaria%E2%80%99s+PM+Warns>

38 http://index.hu/gazdasag/ado_es_koltsegvetes/2016/04/25/mn_alapitvany_matolcsy_kozpenz_szajbarago_pallas_athene/

39 http://tenytar.blog.hu/2016/08/22/a_korrupcio_jobban_teljesit_rogan_antal_legnagyobb_uzletei

40 <http://444.hu/2016/08/04/mengyi-voldemort-es-a-tizmillios-alkotmanyos-koltseg>

fel a médiapiacon meglévő érdekeltségeinek túlsúlya miatt,⁴¹ és agrárvállalkozásának feltételezett uniós támogatási visszaélései is vitát váltottak ki a cseh kabinetben belül. Az ügyet hivatalosan vizsgálta a rendőrség és az EU is.⁴² A populista politikus politikai, gazdasági és médiaipari szerepvállalása olyan meghatározó kérdéssé vált a cseh politikában, hogy **szeptemberben a parlament elfogadott egy új, lényegében a személyére szabott, Lex-Babisként is emlegetett összeférhetlenségi törvényt**, amely megtiltja a jövőbeli kormányok tagjainak, hogy médiatulajdonosok legyenek, valamint a miniszterek által tulajdonolt vállalatok sem részesülhetnek támogatásban.⁴³ Vagyis Babist befolyásos médiumai feladására kényszeríti a szabályozás, ha egy 2017 utáni kormányban is szerepet akar vállalni.

Az erősen korrupció- és establishment-ellenes görög baloldali kormánypárt sem tudta megőrizni a tisztaság látszatát. A **Sziriza korábbi pénzügyminiszterének, Giorgos Stathakisnak a vagyonyilatkozatát parlamenti bizottság vizsgálta**, mivel még 2011-es nyilatkozatában több ingatlanját és egy nagyobb pénzüsszeget nem tüntetett fel. A görög sajtó figyelmét az is felkeltette, hogy a párt képviselői rokonaikat és közeli ismerőseiket helyezték állami cégek vezető pozícióiba.⁴⁴ A megszorítás- és korrupcióellenes párt hitelessége tekintetében pedig az is igen visszás, hogy egy gazdasági reformcsomagba **rejtve kikaput biztosított a parlamenti képviselők számára**, hogy azoknak offshore cégekben érdekeltségeik lehessenek – szembe menve ezzel az adóelkerülés szigorú tiltásával.⁴⁵

Litvániában is komoly korrupciós ügyben volt érintett a **kormánykoalíció egyik pártja, a Rend és Igazságosság**. A pártnál befolyással való üzérkedés és pénzmosás miatt nyomozott az ügyészség, mivel a párt politikusai a gyanú szerint több esetben, **több százezer euró értékű kenőpénzt fogadtak el vállalatoktól** minisztériumi döntések befolyásolása, jellemzően közbeszerzések elbírálása érdekében.⁴⁶ A korrupciós ügyekben maga a párt vezetője, Litvánia korábbi elnöke, Rolandas Paksas is érintetté vált, akit márciusban hallgatott meg az ügyészség egy korrupciós ügyben, melyben a gyanú szerint egy médiaipari vállalkozó kérte a politikus közbenjárását, hogy a párthoz tartozó környezetvédelmi minisztérium adjon engedélyt egy szupermarket megépítésére.⁴⁷ Mivel Paksas az Európai Parlament tagjaként mentelmi joggal bír, így csak tanúként hallgatta ki az ügyészség.

Egész Európa egyik legnépszerűbb populista pártjának számító **olasz Őt Csillag Mozgalom idei önkormányzati választáson elért átütő sikerében valóban szerepet játszott a korrupcióval szemben elfoglalt igen határozott álláspont**, amely Róma és Torinó polgármesteri címéhez is hozzájuttatta a szervezetet.⁴⁸ Bár a párt továbbra is hitelesnek számít ezen a területen, 2016-ban még az Őt Csillag Mozgalom is érintett volt néhány helyi korrupciós visszaélésben. Januárban **a párt egyik helyi képviselőjét gyanúsították meg a maffiával való együttműködéssel**, konkrétan azzal, hogy a bűnszervezet által biztosított szavazatokért cserébe az általuk irányított vállalatoknak ad városi megbízásokat.⁴⁹ Májusban pedig a párt livornói és páрмаi polgármesterét is vizsgálat alá vonták csődbüntett, valamint **hivatali visszaélés gyanújával**.⁵⁰

A **francia Nemzeti Front** esetében az **illegális pártfinanszírozási botrány** okozott problémát. A 2012-es elnökválasztási és törvényhozási kampány során állítólagosan elkövetett **büntett miatt bíróság elé** állították **a párt több funkcionáriusát**, köztük a párt pénztárnokot is. A vád szerint a párt képviselőjelöltjeit arra ösztönözték, hogy egy Marine Le Penhez közel álló cégtől vásároljanak választási kampánycsomagot magasan piaci ár felett, annak tudatában, hogy az állam később megtéríti az 5 százalékot elérő képviselőjelöltek kampányköltségeit, így azokat a kiadásokat is elszámolhatták később kampányköltségként, melyek a párthoz közeli vállalathoz kerültek. Az ügyben Marine Le Pen is tanúként hallgatták meg.⁵¹

Az elmúlt év során tehát **számos példát találunk a legnagyobb politikai súllyal rendelkező populista pártok korrupciós ügyeire**. A körkép azt bizonyítja, hogy a hagyományos, politikai rendszerbe beágyazott populisták mellett a kifejezetten anti-establishment, **korrupcióellenes szervezetek sem mentesek a korrupciótól**. A szaporodó visszaélések, botránnyok elbizonytalaníthatják a populista pártok szavazóinak egy csoportját, **a mainstream pártok számára pedig támadási felületet nyújthatnak a rendszeren kívülről érkező kihívóikkal szemben**. Jól látható módon a hatalom közelébe kerülve egyre kevésbé tudják majd hatékonyan kijátszani a populista pártok a korrupcióellenes kártyájukat, és így egyik legfontosabb politikai témájukat és imázsüket veszítik el.

41 <https://rsf.org/en/news/local-oligarch-conflicts-interest-dominate-czech-media>

42 <http://praguemonitor.com/2016/03/16/cabinet-discuss-ministers-eu-money-scandal-wednesday>

43 <http://www.bloomberg.com/news/articles/2016-09-14/czech-lawmakers-slap-media-ownership-ban-on-tycoon-finance-chief>

44 <http://www.economist.com/news/europe/21689738-year-after-alexis-tsiprass-sweeping-victory-economic-woes-and-scandals-threaten-bring-him>

45 <https://www.ft.com/content/1ba85ede-2682-11e6-8ba3-cdd781d02d89>

46 <http://www.baltic-course.com/eng/legislation/?doc=114958>

47 <http://bnn-news.com/lithuania-s-ex-president-part-of-corruption-case-139697>

48 <https://www.theguardian.com/world/2016/jun/02/corruption-gripes-help-five-star-movement-top-italy-local-election-polls>

49 <http://www.independent.co.uk/news/world/europe/five-star-movement-italian-anti-corruption-party-accused-of-being-in-the-mafia-a6802216.html>

50 <http://uk.reuters.com/article/uk-italy-5star-mayor-idUKKCNOY41Y2>

4

Összefoglaló:
Populizmus
2016-ban

A populizmus európai uniós trendjeinek vizsgálata alapján láthatóvá vált, hogy a populista pártok térnyerése 2016-ban az Európai Unió legtöbb országában – magas szinten ugyan, de – megállt, néhány kelet-európai és balti országban (Szlovákiában, Lettországbán és Litvániában) azonban újabb üvegplafonokat törve erősödött. Szlovákiában 26 százalékpontot növekedtek a populista pártok egyetlen év alatt, Litvániában pedig a Földművesek és Zöldek Szövetsége megnyerte az őszi parlamenti választásokat.

A „populista vasfüggöny” továbbra is létezik: Nyugat- és Kelet-Európában ugyanis lényegében csak a jobboldali populizmus van jelen, Dél-Európában viszont kivétel nélkül csak a baloldali populisták tudnak komolyabb eredményeket elérni. Olaszországban a „se nem jobb, se nem bal” Öt Csillag Mozgalom küzd a legerősebb olasz párt címéért. Az Európai Unió legnépesebb tagállamai közül Lengyelországban már egy éve a populisták alkotják a kormányt, de Franciaországban és Olaszországban is könnyen a legnépszerűbb erővé válhatnak a következő választásokon. Franciaországban ráadásul a már eleve igen magas tavalyi szintről növekedett tovább a populistákra szavazó franciák aránya 2016-ban.

Az Európai Unió 28 tagországa közül 2016 őszén 9 országban van jobboldali populista párt kormányon (Magyarországon, Lengyelországban, Bulgáriában, Csehországban, Finnországban, Lettországbán, Litvániában, Görögországban és Szlovákiában), Dániában jobboldali, Portugáliában pedig baloldali populisták támogatják kívülről a kormányt. Baloldali populisták jobboldali populistákkal kormányoznak Görögországban. Így összesen az uniós tagországok kormányainak több mint egyharmadára van a populistáknak közvetlen ráhatása.

A 2016-os közvélemény-kutatási adatokból az is kiderül, hogy a populisták kormányon is megőrzik támogatottságukat. Az Európai Unió három legnépszerűbb populista pártja (a magyar Fidesz, a bolgár GERB és a lengyel PiS) kormánypárt. Magyarország a tekintetben is „rekorder”, hogy az egész Európai Unióban itt szavaznak legnagyobb arányban populista pártokra az emberek:

a biztos szavazók 67 százaléka jobboldali populistákra adja szavazatát.

A populisták által előtérbe helyezett politikai kérdések természetesen országról-országra változnak, de mégis van több olyan ügy és téma, mely dominálja a legsikeresebb populista pártok kommunikációját. A nemzeti önrendelkezést erősítő és egyúttal az európai integráció egészét vagy valamelyik részét ellenző népszavazási kezdeményezések szinte az összes vizsgált populista párt repertoárjában megjelentek.

A Brexit-népszavazás eredménye ráadásul rámutatott a populista erők működésének azon jellegzetességére, hogy nemcsak közvetlen hatalmi pozícióik révén jelentenek veszélyt a mainstream pártokra és a politikai rendszerre, hanem formális hatalmi pozíciók nélkül is képesek lehetnek egy-egy általuk képviselt ügyben sikereket elérni.

Ezért is fontos, hogy a reprezentatív demokrácia helyett a közvetlen demokrácia eszközeit előtérbe helyező olasz Öt Csillag Mozgalom az eurózónából való kilépés, a francia Nemzeti Front és a Balfront pedig Franciaország uniós integrációval való teljes szakítása érdekében kíván referendumot rendezni. A magyar menekültkvóta-ellenes népszavazás sem volt magányos kezdeményezés: többek közt Észtországban és Lengyelországban is hasonló referendum érdekében kampányoltak az ottani populista pártok.

A menekült- és bevándorlóellenesség – mint a jobboldali populisták „hagyományos” témája – jelentős reflektorfényt kapott 2016-ban is az európai terrortámadások és a megoldatlan menekültkrízis miatt. Kelet-Európában – többek közt - a magyar, a szlovák, a lengyel, a cseh, a litván és az észt populisták is menekültellenes kampányokat indítottak vagy menekültellenes kampánybeszédet tartottak. Nyugat-Európában elsősorban Ausztriában és Franciaországban tudtak a helyzetből populista pártok profitálni – Németországban ugyan erősödött a jobboldali populisták támogatottsága, de annak szintje továbbra is messze elmarad a legtöbb uniós országhoz képest.

A menekültellenesség és a nemzeti önrendelkezés kérdése mellett a populista pártok egyik népszerű üzenete a választópolgárok életszínvonalát érintő gazdasági, pénzügyi megszorító intézkedések elutasítása. Ellentétben az idegenellenességgel, a megszorítások elutasítása semmiképpen sem értékelhető szélsőséges politikának, ugyanakkor a hagyományos populista elemek – az ellenségkép felállítása, a „gonosz elitek” szembeállítása a „néppel”, a balközép és a jobbközép pártok egységes kritikája – jellemzők a megszorításellenes – baloldali – pártok politikájára. A Brexit és az általa keltett erősödő euroszkeptizmus politikai hatásai mellett ugyanakkor háttérbe szorult ez a gazdasági téma a populista szervezetek retorikájában, és elsősorban – de nem kizárólag - a mediterrán országokban, Görögországban, Spanyolországban és Portugáliában talált követőkre.

A populista pártok a politikai rendszerből és a hagyományos pártokból kiábrándult választók számára friss, új alternatívát képesek mutatni, illetve ennek illúzióját nyújtják. Ennek a rendszeren kívüliségnek az egyik gyakori kifejezési formája a populista pártok programjában megjelenő markáns korrupcióellenesség, amellyel a régi pártok gazdasági és hatalmi visszaéléseire kívánnak reflektálni, és magukat a korrupct hatalommal szemben tiszta erőként pozícionálni. 2016-ban azonban megfigyelhetővé vált egy ellentétes irányú folyamat, mégpedig az, hogy az európai populista pártok közül is egyre több - így a magyar, francia, bolgár, olasz - keveredett olyan korrupció gyanújába, amely ellen retorikailag korábban maga is fellépett. A „tisztaság imázsának” erodálása miatt ez a jelenség figyelmeztető lehet a populista pártokkal szimpatizálók számára, és hosszabb távon az önazonosságuk ilyen típusú elvesztése ezen pártok növekedésének egyik legfőbb gátjává is válhat.

Ezen kiadvány a szerzők saját véleményét tartalmazza,
mely nem feltétlenül tükrözi a Friedrich-Ebert-Stiftung hivatalos álláspontját.

A Friedrich-Ebert-Stiftung (FES) által publikált kiadványok kereskedelmi forgalomba kizárólag
a FES előzetes írásos engedélyével kerülhetnek.

**FRIEDRICH
EBERT**
STIFTUNG

Büro Budapest
H-1056 Budapest, Fővám tér 2-3., Hungary
Telefon: +36-1-461-60-11
E-mail: fesbp@fesbp.hu
Website: www.fesbp.hu

POLICYSOLUTIONS

H-1065 Budapest, Révay utca 10., Hungary
Telefon:+36-1-474-87-48
E-mail: info@policysolutions.hu
Website: www.policysolutions.hu

